

OP Ryhmän riski- ja
vakavaraisuusraportti 2021

Sisällysluettelo

Johdanto

1 OP Ryhmän riskienhallinta

1.1 OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet

1.2 Julistus riskienhallintajärjestelyiden riittävydestä ja riskilausuma

2 OP Ryhmän vakavaraisuus

2.1 OP-yhteenliittymän omat varat ja vakavaraisuus

2.1.1 Omat varat

2.1.2 Kokonaisriski

2.1.3 Vakavaraisuuden tunnusluvut

2.2 Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän vakavaraisuus

3 Allekirjoitukset

Johdanto

OP Ryhmä julkaisee riskienhallintaa ja vakavaraisuutta koskevat tiedot vuodelta 2021 tässä OP Ryhmän riski- ja vakavaraisuusraportissa sekä OP-yhteenliittymän vakavaraisuustaulukoissa. Raportit sisältävät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 (CRR) kahdeksannen osan mukaiset tiedot OP Ryhmän riskienhallinnasta ja osuuspankkien yhteenliittymän konsolidointiryhmän vakavaraisuudesta noudattaen Euroopan pankkiviranomaisen ohjeita eli nk. Pilari III -tiedot.

Riski- ja vakavaraisuusraportin ensimmäisessä osassa esitellään OP Ryhmää koskevat laadulliset tiedot eli riskinoton ja riskienhallinnan periaatteet sekä vakavaraisuuden hallinnan periaatteet, ylimmän hallintoelimen hyväksymä riskienhallintajärjestelyiden riittävyttä koskeva julistus, riskilausuma sekä riskienhallinnan avainluvut, jotka kuvaavat OP Ryhmän riskinkantokykyä ja riskinottohalua suhteessa OP Ryhmän toimintaan ja merkittäviin riskeihin. Toisessa osassa esitetään OP Ryhmän vakavaraisuuden keskeisimmät tiedot sekä rahoitus- ja vakuutusryhmittymän vakavaraisuus.

OP-yhteenliittymästä julkistettavat Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) määrämuotoiset taulukot julkistetaan excel-muotoisina OP-yhteenliittymän vakavaraisuustaulukoissa 2021 englanniksi. Tiedot perustuvat osuuspankkien yhteenliittymän konsolidoituun luottolaitosvakavaraisuuteen, joten vakavaraisuustiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia muihin julkaistuihin OP Ryhmää koskeviin tietoihin.

OP Ryhmä julkaisee OP Ryhmän riski- ja vakavaraisuusraportin vuosittain. Lisäksi vuosineljänneksittäin julkaistavat OP-yhteenliittymän vakavaraisuustaulukot sisältävät sellaiset tiedot, jotka sääntelyssä edellytetään julkaistavaksi useammin kuin kerran vuodessa.

Riskienhallintaa koskevia tietoja sisältyy tämän raportin lisäksi muihin OP Ryhmän vuosiraportointikokonaisuuden raportteihin. Selvitys OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmästä vuodelta 2021 sisältää yhteenvedon OP Ryhmän riskinoton ja riskienhallinnan periaatteista. OP Ryhmän toimintakertomus ja tilinpäätös 2021 sisältää tilinpäätössääntelyn edellyttämät osiot riskienhallinnan periaatteista (tilinpäätöksen liite 2 sekä liitteet 46–83) ja katsauksen liiketoimintojen riskiasemaan osana toimintakertomusta.

OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmiä koskevia tietoja on esitetty OP Ryhmän hallinnointia käsittelevillä nettisivuilla (op.fi > OP Ryhmä > Tietoa ryhmästä > Hallinnointi) sekä Selvitys OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmästä -raportissa. Palkitsemisjärjestelmät ja käytänteet on kuvattu OP Ryhmän toimielinten palkitsemispolitiikassa ja OP Ryhmän toimielinten palkitsemisraportissa, tilinpäätöksen liitteessä 10. sekä OP Ryhmän palkitsemista käsittelevillä nettisivuilla (op.fi > OP Ryhmä > Tietoa ryhmästä > Hallinnointi > Palkitseminen).

Tietoja voidaan jättää julkaisematta OP Ryhmän riski- ja vakavaraisuusraportilla ja OP-yhteenliittymän vakavaraisuustaulukoissa siltä osin, kun ne ovat epäolennaisia ja niiden mahdollinen vaikutus OP Ryhmän kannattavuuteen, tuloksentelekykyyn, taseeseen tai vakavaraisuuteen on vähäinen. Julkaisematta jätettyjä epäolennaisia eriä käsitellään OP-yhteenliittymän vakavaraisuustaulukoiden lopussa.

OP Ryhmän riski- ja vakavaraisuusraportti ja OP-yhteenliittymän vakavaraisuustaulukot ovat tilintarkastamattomia.

1 OP Ryhmän riskienhallinta

1.1 OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet

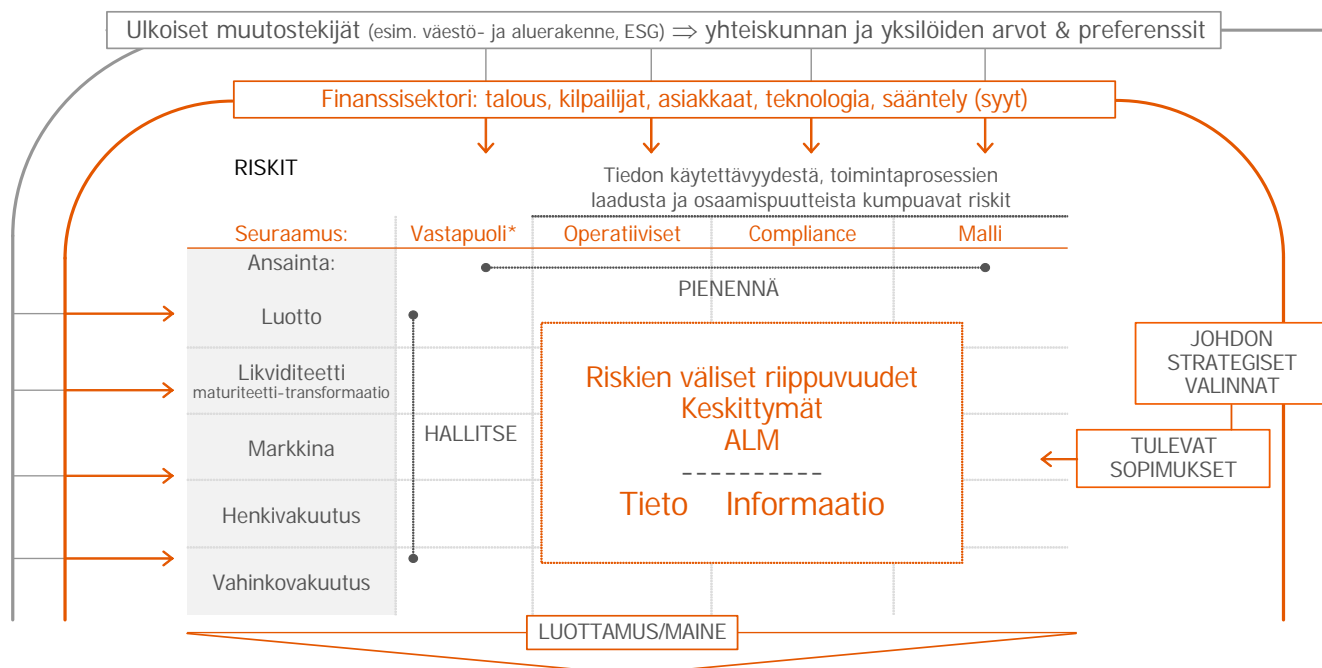
1.1.1 OP Ryhmän merkittävät riskit: yleiskatsaus

OP Ryhmässä riskinoton ja riskienhallinnan yleiset periaatteet laaditaan kaikkia toimintoja koskeviksi, ja riskienhallinnan yleisiä periaatteita tarkennetaan vielä ansaintalogiikoittain (tuote- ja palvelukokonaisuuksittain). Ansaintalogiikkakohtaisia kokonaisuuksia muodostettaessa lähtökohtia ovat asiakkaille tarjottavat palvelut, palvelujen tuottamisessa ja toiminnan analysoinnissa ja raportoinnissa tarvittavat prosessit sekä se, mitä riskejä OP Ryhmälle näiden palvelujen tarjoamisesta aiheutuu.

OP Ryhmän liiketoiminnan ja toimialan ominaispiirteiden vuoksi riskeillä on kaksi toisistaan poikkeavaa peruseriaatetta: OP Ryhmä voi hankkia ansaintaa riskeillä (ansaintariskit) tai riskit voivat olla seurausta jostakin (seuraamusriskit). Koska ansaintariskien tarkastelu edellyttää OP Ryhmän kriittisten menestystekijöiden tarkastelua liiketoiminnan kannalta, ansaintariskien lähteitä ja hallintaa ryhmitellään merkittävien riskien tarkemmissa kuvauksissa ansaintalogiikoittain, lukuun ottamatta ryhmätasoisia riskejä, jotka koskevat kaikkia ansaintalogiikoita. Koska suurin osa seuraamusriskeistä on ryhmätasoisia ja koska seuraamusriskeissä keskeisenä tarkastelun kohteena on riskin mahdollisen toteutumisen negatiivisten vaikutusten pienentäminen, näitä riskejä ryhmitellään merkittävien riskien tarkemmissa kuvauksissa ryhmätasolla. Alla olevassa kuvassa esitetään yhteenvetona OP Ryhmän merkittävät riskit ja niiden lähteet. Kuvan taulukon ulkokehillä harmaalla ja oranssilla esitetään merkittävien riskien lähteet ja juurisyyt. Vastaavasti taulukon ulkopuolella on myös kuvattu riskien mahdollisen toteutumisen negatiivinen vaikutus OP Ryhmän luottamukseen ja maineeseen.

Kuvan taulukossa on keskeistä huomata seuraavaa:

- Ansaintariskien ottamisella voidaan aikaansaada seuraamusriskejä OP Ryhmän ulkoisten riskien lähteiden ja syiden lisäksi.
- Ansainta- ja seuraamusriskien yhteisvaikutuksesta voi syntyä uusia ryhmätasoisia riskejä muun muassa riskien välisten keskittymien ja riippuvuuksien vuoksi.
- Ansainta- ja seuraamusriskien erilaisen tarkoituksen vuoksi ansaintariskejä pyritään ensi sijassa hallitsemaan, kun taas seuraamusriskejä pyritään ensi sijassa pienentämään.

* Finanssisopimuksen vastapuoli tai palvelusopimuksen toimittaja

Pankkitoiminta-ansaintalogiikkakokonaisuus sisältää sekä Vähittäispankki- että Yrityspankki-liiketoimintasegmentin. Pankkitoiminta-ansaintalogiikkakokonaisuus ryhmitellään riskienhallinnassa kolmeen ansaintalogiikkaan: Tasepankki-, Markets- ja Varainhoito-ansaintalogiikoihin. Henki- ja vahinkovakuutus-ansaintalogiikat kuuluvat Vakuutus-liiketoimintasegmenttiin.

OP Ryhmän riskienhallinta ja sääntelynmukaisuuden varmistaminen (compliance) perustuu kolmen puolustuslinjan periaatteelle. Ensimmäisen puolustuslinjan muodostavat liiketoiminnot, toisen puolustuslinjan liiketoiminnoista riippumattomat riskienhallinta- ja compliance-toiminnot sekä kolmannen puolustuslinjan sisäinen tarkastus. Jokaisella puolustuslinjalla on oma roolinsa riskienhallintaprosessin tehokkaassa toteuttamisessa.

OP Ryhmässä riskienhallinnan ensimmäinen ja toinen puolustuslinja tekevät jatkuvaa yhteistyötä. Näin varmistetaan, että käytössä on etukäteen kaikki toiminnan kehittämiseen ja hallintaan tarvittava osaaminen. Puolustuslinjat rakentavat yhdessä riskienhallintaprosessin, jossa on otettu huomioon OP Ryhmän toiminnan erityispiirteet. Ensimmäisen ja toisen puolustuslinjan vastuut on selkeästi jaettu.

- Liiketoiminnot toteuttavat OP Ryhmän strategiaa, vastaavat toimintansa suunnittelusta, tehokkaasta ja laadukkaasta toimeenpanosta sekä sisäisestä valvonnasta. Vain liiketoiminta tekee liiketoimintapäätöksiä vastaten asiakaspalvelun laadusta, toimintansa jatkuvuudesta sekä tuloksestaan ja riskeistään.
- Toinen puolustuslinja valmistelee ryhmän johdon päätettäväksi riskienhallintakehikon, jonka asettamisessa puitteissa ensimmäinen puolustuslinja toteuttaa riskinottoa ja päivittäiseen liiketoimintaan liittyvää riskienhallintaa. Toinen puolustuslinja tukee ensimmäistä puolustuslinjaa konsulttoimalla heitä etenkin omaan erityisosaamiseensa kuuluvissa asioissa. Toinen puolustuslinja myös valvoo riskienhallintakehikon noudattamista ja tekee riippumatonta analyysia tuloksen, riskien ja puskureina toimivien pääoman ja likviditeetin tasapainosta sekä toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta myös häiriötilanteissa.
- Kolmantena puolustuslinjana toimii muista puolustuslinjoista riippumaton sisäinen tarkastus.

1.1.2 OP Ryhmän riskienhallinta

1.1.2.1 OP Ryhmän riskinotto

OP Ryhmä ottaa pääosin perustehtävänsä hoitoon liittyviä riskejä. OP Ryhmä korostaa kaikessa toiminnassaan maltillista riskinottoa, jotta tulos olisi kohtuudella ennakoitavissa ja jotta asiakkaita pystytään palvelemaan perustehtävän mukaisesti poikkeuksellisen vaikeissakin olosuhteissa.

OP Ryhmän riskinoton periaatteet luovat yhdessä ryhmän strategian kanssa lähtökohdat liiketoimintojen tavoitteenasetannalle, ja ne ovat kaikkia OP Ryhmän yhtiöitä velvoittavia. OP Ryhmän riskinoton periaatteet ohjaavat siten myös OP Ryhmän keskusyhteisön jäsenluottolaitoksille maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi antamia ohjeita.

OP Ryhmässä valtaosa tuloksesta saadaan asiakasliiketoiminnasta ja sen yhteydessä otetuista ja hinnoitelluista ansaintariskeistä, jotka kuvaavat OP Ryhmän riskinottohalua. Riskipoliitikoissa asetetut kvantitatiiviset limiitit ohjaavat ansaintariskien hallintaa yhdessä muun ohjeistuksen kanssa.

Liiketoiminnasta aiheutuu myös seuraamusriskejä, joita OP Ryhmä pyrkii vähentämään. Seuraamusriskeistä ei synny tuottoja, vaan ne realisoituvat toiminnan vaikeutumisenä, ylimääräisinä kuluina ja/tai maineen menetyksenä.

Ansainta- ja seuraamusriskit liittyvät nykyiseen liiketoimintaan ja niihin voimassa oleviin sopimuksiin, joita OP Ryhmän yhtiöt ovat solmineet asiakkaidensa ja muiden vastapuolien kanssa. Tulevan liiketoiminnan riskit voivat vaikuttaa tulevien vuosien menestykseen. OP Ryhmä hallitsee tulevan liiketoiminnan riskejä johdon valinnoin.

Jotta ansaintariskien ja siten riskinottohalun mukaista toimintaa voidaan toteuttaa, OP Ryhmä huolehtii, että yhtiöllä on riittävästi riskinkantokykyä eli riskinottokykyä ja riskinottokapasiteettia. Riskinottokyky on osaamista, ja riskinottokapasiteetti on pääomia ja likviditeettiä. Riskinottokyky edellyttää muun muassa asiakasosaamista sekä joustavuutta muuttaa OP Ryhmän riskinottoa. OP Ryhmässä pyritään tunnistamaan kunkin liiketoiminnan sisällä ja OP Ryhmän tasolla eri riskien riippuvuudet ja niistä syntyvät riskikeskittymät sekä järjestämään niiden hallinta asianmukaisesti.

Vahva riskinottokapasiteetti turvaa tarvittavien markkinatransaktioiden kustannustehokkaan toteuttamisen (jälleenrahoitus, jälleenvakuutus, johdannaiset). OP Ryhmä pyrkii ylläpitämään sellaista pääomien ja likvidien varojen määrää sekä sellaista rahoitus- ja sijoitusportfolioiden rakennetta, joiden turvin on mahdollista toteuttaa nykyisiä liiketoimintamalleja erittäin suurella todennäköisyydellä. Riskinottokapasiteetin tavoitetaso määritellään ulkoisen luottoluokituksen avulla.

Riskinoton periaatteet tiivistetään rajalliseksi määräksi linjauksia sekä limiittejä riskinottokapasiteetin mittaamiseen ja toleransseja riskinottokyvyn mittaamiseen, joilla OP Ryhmän johto päättää, kuinka paljon ryhmän riskinottokapasiteetista otetaan käyttöön ja kuinka se allokoidaan ansaintalogiikkakokonaisuuksille ja liiketoimintasegmenteille ryhmän strategian ja riskinottohalun mukaisesti.

Riskinoton periaatteiden mukaisten limiittien ja toleranssien pohjalta riskienhallinta valmistelee tarkemmat limiittiesitykset ja osuuspankkien valvontarajaesitykset yhteistyössä liiketoimintojen kanssa siten, että OP Ryhmän merkittäviksi määritellyt määrälliset riskit tulevat rajattua asianmukaisesti ansaintalogiikkakohtaisissa tai OP Ryhmän riskipolitiikoissa. Määrällisiä rajoitteita täydentävät riskipolitiikkojen linjaukset ja muu riskienhallinnan ohjeistus, jotta myös vaikeammin kvantifioitavat riskit tulevat katettua. Näin OP Ryhmä pyrkii turvaamaan sen, ettei ryhmä tai sen yhtiö ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että se vaarantaisi ryhmän tai yhtiön vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden.

1.1.2.2 OP Ryhmän likviditeetin- ja pääomahallinta

Likviditeettistrategia määrittelee likviditeetin hallintakeinot, eri varainhankintalähteiden hyödyntämisen, maksuvalmiuden turvaamisen sekä likviditeetin hallintaprosessiin osallistuvien vastuut ja tehtävät yleisellä tasolla. OP Ryhmän likviditeettiasemaa hallitaan ennakoivalla rahoitusrakenteen suunnittelulla, maksuvalmiustilanteen seurannalla ja oikein mitoitettulla likviditeettireservillä, päivittäisen maksuvalmiuden suunnittelulla ja hoidolla, valmiustasopohjaisella varautumissuunnittelulla sekä tehokkaalla ja jatkuvalla likviditeettitilanteen ohjauksella. Likviditeetin hallintaa ja ohjausta yhteenliittymässä kuvataan lisää luvussa Pankkitoiminnan riskit.

Pääomahallinnan tavoitteena on kaikissa tilanteissa ennakoivasti ohjata ja varmistaa, että OP Ryhmän vakavaraisuus täyttää asetetut tavoitteet ja viranomaisvaateet, ja siten varmistaa OP Ryhmän toiminnan jatkuvuus. OP Ryhmän pääomasuunnitelma tukee pääomien riittävyyden arviointia ja kiteyttää toimintatavat vakavaraisuuden heikentyessä. Pääomasuunnitelmalla pyritään ennakoivasti varmistamaan vakavaraisuuden riittävyys poikkeuksellisissakin olosuhteissa.

OP Osuuskunnan hallitus hyväksyy OP Ryhmän pääoman ja likviditeetin riittävyyden arviointimenettelyt (ICAAP-, ORSA- ja ILAAP-menettelyt eli Internal Capital Adequacy Assessment Process, Own Risk and Solvency Assessment, Internal Liquidity Adequacy Assessment Process) osana OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteita (RAF). Riskienhallinta raportoi johdolle neljännesvuosittain riskianalysissä toimintaympäristön muutostekijöistä, OP Ryhmän riskeistä sekä pääoman ja likviditeetin riittävyydestä. OP Ryhmän ICAAP-, ORSA- ja ILAAP-arviot perustuvat pääosin riskienhallinnan jatkuvaan analyysiin. Hallituksen riskivaliokunta laatii riskienhallinnan avustamana lausunnot pääomien riittävyydestä (CAS, Capital Adequacy Statement) ja likviditeetin riittävyydestä (LAS, Liquidity Adequacy Statement) sekä johdon arvion pääomien riittävyydestä (ORSA). Hallituksen hyväksymisen jälkeen riskienhallinta toimittaa lausunnot EKP:lle sekä johdon arvion Finanssivalvonnalle vuosittain.

Pääomahallinnassa tehdään linjaus siitä, kuinka suuri osa OP Ryhmän riskinottokapasiteetista allokoidaan käytettäväksi riskinottoon ja mikä osa jätetään ns. johdon puskuriksi. Tämä ilmaistaan sisäisesti määritellyn pääomatarpeen (taloudellinen pääomatarve) ja todellisen käytössä olevien pääomien (sisäinen pääoma) suhteena. OP Ryhmässä näiden välinen suhde määritellään vähintään ryhmätasolla ja ansaintalogiikoittain. Tälle suhdeluvulle OP Ryhmä asettaa riskinoton limiitin ja toleransseja, jotta toiminnan jatkuvuus olisi varmistettu myös poikkeusoloissa. Taloudellinen pääomatarve edustaa OP Ryhmän omaa parasta käsitystä pääoman tarpeesta riskeittäin ja toiminnoittain. Se asettaa toiminnot ja niiden riskit suuruuden mukaan järjestykseen. Riskinottokapasiteetti allokoidaan ryhmän ansaintalogiikkakokonaisuuksille ja liiketoimintasegmenteille ryhmän strategian ja riskinottohalun mukaisesti.

Käytössä olevia pääomia ja pääomavaateita ja niiden suhdetta seurataan ja ohjataan myös viranomaisten määrittelemillä käsitteillä ja laskentamenetelmillä niin ryhmä- kuin yhtiötasolla. Myös näillä mittareilla OP Ryhmä haluaa olla vertailuryhmänsä vahvimpia toimijoita ja pitää valvojan vuosittain päättämän kokonaispääomavaatimuksen parhaimpien eurooppalaisten pankkien tasolla.

Limitoinnissa puskurilla tarkoitetaan erotusta mittaritoteuman ja sille annetun raja-arvon välillä. Puskuri voidaan tulkita, mittarista riippuen, esimerkiksi ajaksi tai pääomaksi, jonka turvin johdon toimille on tilaa ennen raja-arvon rikkoontumista. Puskuri voidaan jakaa kahteen osaan: (a) johdon puskurilla tarkoitetaan erotusta johdon asettaman limiitin ja sitovimman raja-arvon välillä, ja (b) liiketoiminnan puskurilla tarkoitetaan erotusta mittarin nykytoteuman ja limiitin välillä. Johdon puskurilla turvaa OP Ryhmän jatkuvuutta tilanteessa, jossa johdon asettama limiitti rikkoontuu. Liiketoiminnan puskurilla antaa liiketoimintajohdolle päätäntävaltaa annetun limiitin puitteissa. Pääomahallinnassa tehdään linjaus pääomarakenteesta. Pääomasta valtaosan on tarkoitus olla rajoituksetta ja välittömästi käytettävissä ryhmän ja sen yhtiöiden tappioiden kattamiseen siten, että sen pysyvyyteen ei liity lieventäviä ehtoja. OP Ryhmän pääomahallinta perustuu siten ensisijaisesti vahvaan ydinvakavaraisuuteen (CET1). Ydinvakavaraisuutta täydennetään alemman etuoikeuden erillä, jotka eivät täytä ydinvakavaraisuuden ehtoja, mutta joilla voidaan täyttää muita viranomaisvaateita ja jotka kiistatta kattavat tappioita. Viranomaisen vakavaraisuusvaade ja taloudellinen pääomatarve määrittävät molemmat pääomien tarvetta, mutta ne poikkeavat toisistaan monin paikoin. Vakavaraisuuslaskenta palvelee rahoitusmarkkinoiden vakauden varmistamista: minimipääomavaateen asettaminen pankille (lyhyen aikavälin reunaehto toimiluvan säilyttämiseksi), valvottavien pankkien varavaraisuuden vertailu ja rahoitusjärjestelmäriskin arviointi. Taloudellinen pääomatarve on riskiperusteisempi mittari muun muassa riskikattavuuden ja tarkkuuden osalta. Vakavaraisuuslaskennasta puuttuvia mutta taloudelliseen pääomatarpeeseen sisällytettäviä riskilajeja ovat erityisesti pankkitoiminnan korkoriski, vakuutustoiminnan markkinariskit ja muut arvioitavat riskit. Lisäksi suurten yritysvastuiden pääomatarpeen laskennassa otetaan huomioon asiakas- ja toimialakeskittymät sekä keskeisten toimialojen riskillisyyserot, kuten myös vakuuksien todelliset arvot. Taloudellisessa pääomatarpeessa suositetaan tarkkoja riskiarvioita, joten myös laskentaparametreissa on eroja.

Taloudellisella pääomatarpeella ohjataan OP Ryhmän riskinottoa ja riskipainotettuja saatavia kattavammin ja tarkemmin kuin viranomaisten pääomavaatimuksilla. Näin varmistetaan, että tulevaisuuden ennusteet ja liiketoiminnan tavoitteet eivät pitkälläkään aikavälillä vaaranna ryhmän toimintaedellytyksiä.

1.1.2.3 OP Ryhmän johdon vastuu riskienhallinnassa ja riskienhallinnan järjestäminen

OP Osuuskunnan hallituksen asettamat ja toimivan johdon valmistelemat periaatteet OP Ryhmän riskienhallinnan järjestämiseen ovat seuraavat:

- o Toimiva johto valmistelee liiketoiminnan strategiset valinnat, jotka riskinoton suhteen perustuvat keskusyhteisön hallintoneuvoston vahvistamaan OP Ryhmän riskinoton periaatteet -dokumenttiin (RAS). Riskinoton periaatteissa linjataan ja perustellaan, mitä riskejä ja missä määrin liiketoiminta on valmis ottamaan. Liiketoiminnot ovat veloitettuja toimimaan näiden rajoitteiden puitteissa.
- o Toimiva johto päättää työnjaosta riskinoton suhteen. Linjataan, mitä riskejä eri ansaintalogiikkakokonaisuudet voivat ottaa sekä mahdolliset tarkennukset siitä, mitä riskejä näiden kokonaisuuksien sisällä juridiset yhtiöt ja eri toiminnot voivat ottaa.
- o Hallintorakenne luo pohjan sille, että keskeiset toimintaa ohjaavat periaatteet ja niitä tarkentavat politiikat ja toimintaohjeet on valmisteltu ja päätetty asianmukaisesti, ja että kutakin toimintaa arvioidaan ja valvotaan sen laatuun, laajuuteen ja monimutkaisuuteen nähden asianmukaisella tavalla liiketoiminnan oman seurannan lisäksi liiketoiminnasta riippumattomien tahojen toimesta.
- o Riskienhallintaan liittyvien tehtävien kannalta tärkein päätöksentekoeelin on keskusyhteisön hallitus. Lisäksi keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvistaa hallituksen päätökset, jotka koskevat OP Ryhmän riskinottohalua. Hallituksen riskivaliokunta avustaa hallitusta riskinottoon ja riskienhallintaan liittyvien tehtävien hoitamisessa. Valiokunnalla ei ole itsenäistä päätöksentekovaltaa. Johtokunta on pääjohtajan päätöksellä perustanut riskienhallintatoimikunnan, ohjaus- ja compliance -toimikunnan ja pankkitoiminnan tasehallintatoimikunnan, jotka hyväksyvät Riskinoton periaatteita ja Riskienhallinnan periaatteita tarkentavia riskienhallintaan liittyviä ohjeita ja menettelytapakuvauksia. Toimielinten riskienhallintaan liittyvät tehtävät on kuvattu tarkemmin niiden työjärjestyksissä ja Keskusyhteisökonsernin johtamis- ja päätöksentekojärjestelmässä. OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmää kuvataan lisää raportilla Selvitys OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmästä.
- o OP Ryhmän palkitsemisjärjestelmät rakennetaan ryhmän perustehtävän, arvojen ja tavoitteiden mukaisiksi. Palkitseminen ei saa kannustaa tarpeettomaan riskinottoon eikä asiakkaan edun vastaiseen toimintaan. Compliance ja riskienhallinta ovat mukana palkitsemisen periaatteiden, palkitsemispolitiikan ja palkitsemisjärjestelmien valmistelussa sekä palkitsemisen prosessien valvontamenettelyiden määrittelyssä.

- o Keskinäisen vastuun edellyttämän ohjausjärjestelmän periaatteet määrittelevät ja linjaavat keskusyhteisön ja sen jäsenosuuspankkien keskinäisen vastuun edellyttämän pankkikohtaisen ohjausjärjestelmän.
- o Lisäksi toimintatavoille asettavat reunaehdot periaatteet sisäisestä valvonnasta, luotettavasta hallinnosta, hyvistä liiketavoista ja yritysturvallisuudesta.

1.1.2.4 OP Ryhmän riskienhallinnan tavoitteet

Riskienhallintaprosessi on kaikkien niiden tehtävien muodostama kokonaisuus, joiden avulla OP Ryhmässä varmistetaan seuraavien riskienhallinnan tavoitteiden saavuttaminen:

- o Liiketoimintojen prosessit luovat pohjan laadukkaalle asiakaspalvelulle, mutta ne ovat samanaikaisesti kulutehokkaat, toimintavarmat ja tarvittaessa nopeasti elvytettävissä toimintakuntoon. Lisäksi toimintoprosesseissa saadaan luotua kaikki tiedot, joita tarvitaan keskeisten toimintojen (asiakashallinta, myynti, riskienhallinta, talous, viranomaisraportointi) tehtävien suorittamisessa, toiminnan analysoinnissa ja johdon raportoinnissa. Lisäksi näiden tietojen hallinta on järjestetty asianmukaisesti.
- o Liiketoiminnoissa vallitsee tasapaino tuloksen, riskien sekä pääomien ja likviditeettireservien suhteen, ja OP Ryhmän tasolle kumuloituvat riskit kyetään tunnistamaan ja niitä pystytään hallinnoimaan mm. työnjaollisilla linjauksilla.
- o OP Ryhmän liiketoimintojen ja koko ryhmän vakavaraisuus ja likviditeetti ovat sellaisella tasolla, että OP Ryhmä voi tehdä kaikki liiketoimintapäätöksensä täysin itsenäisesti. OP Ryhmällä ja sen yhtiöillä ei ole myöskään muita sitoumuksia, jotka estäisivät strategian mukaisten toimenpiteiden toteuttamista ainakaan pidemmäksi aikaa. Lisäksi OP Ryhmällä on operatiivista muuntautumiskykyä sopeuttaa toimintoprosessejaan riittävän nopeasti strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- o Yksikään sisäinen tai ulkoinen taho ei aseta OP Ryhmän keskinäisen vastuun pitävyyttä kyseenalaiseksi.

Kun yllä olevat riskienhallinnalliset tavoitteet on saavutettu, OP Ryhmän liiketoiminnot pystyvät toteuttamaan strategiaansa ilman, että sisäiset tai ulkoiset tekijät vaikeuttaisivat liiketoimintaa merkittävästi. Näin OP Ryhmän riskienhallintaprosessit tukevat osaltaan OP Ryhmän strategian toteuttamista ja siihen liittyvää seurantaa.

1.1.2.5 OP Ryhmän riskienhallinnan menetelmät ja toteutus

Riskienhallintatoiminto valmistelee riskinoton ja riskienhallinnan periaatteet sekä yhteistyössä liiketoiminnan kanssa ansaintalogiikkakohtaisesti räätälöidyt, toimintaa strategian suuntaan ohjaavat riskipolitiikat sisältäen riskilimiitit, valvontarajat ja päätöksentekovaltuudet toimivaltaisen toimielimen päätettäväksi. Limiitti- ja valvontarajaesitysten tulee sisältää perustelut sille, miten esitettyihin mittareihin ja tasoihin on päädytty. Limiitit ja valvontarajat asettavat riskinotolle ylärajan. Limiitin tai valvontarajan ylittyminen tai uhka sen ylityksestä käynnistää eskaloitimenettelyn. Tarvittaessa riskienhallinta valmistelee muita tarkempia toimintaohjeita riskinoton ja riskienhallinnan suhteen.

Ohjekehikon on mahdollisuuksien mukaan täytettävä samanaikaisesti kaksi ehtoa:

- kehikko ohjaa liiketoimintaa strategian suuntaan, rajaa toiminnan riskinottoa riskinottohalun mukaisesti ja edistää harkitsevaa ja huolellista toimintatapaa; ja
- kehikko mahdollistaa sen, että riskinoton periaatteisiin ja niitä tarkentaviin riskipolitiikkoihin nähden poikkeavia liiketoimintapäätöksiä voidaan tehdä perustelluista syistä mutta rajatussa määrin. Tällöin päätösesityksen on oltava erityisen huolella valmisteltu ja siitä on käytävä ilmi selkeät perustelut poikkeamalle. Riskienhallinnan ohjeistuksesta on käytävä selkeästi esille, miten näitä poikkeamia valvotaan asianmukaisen toimielimen toimesta ja mikä on valvojan toimielimen vastuu.

Riskientunnistamisprosessissa riskienhallintatoiminto yhteistyössä liiketoimintojen ja muiden sisäisten sidosryhmien edustajien kanssa kartoittaa tekijöitä, joita kohdistuu tai saattaa kohdistua OP Ryhmän liiketoimintaan ja/tai toimintaympäristöön ja sen yritysten liiketoimintaan ja vastuisiin niin lyhyellä kuin pidemmällä aikavälillä. Samoin tunnistetaan ja arvioidaan riskikeskittymät riskilajien sisällä sekä ryhmätasolle kumuloituvat riskit ja riskikeskittymät. Tässä tunnistamistyössä kiinnitetään erityistä huomiota keskinäisriippuvuuksissa tapahtuviin muutoksiin. Tunnistamisprosessiin perustuen riskienhallintatoiminto ylläpitää riskiluetteloa tunnistetuista riskeistä ja niiden taustatekijöistä. Riskien tunnistamisprosessin tulosten perusteella riskienhallintatoiminto esittää vuosittain riskinoton periaatteissa OP Ryhmän

merkittävät riskit hallituksen päätettäväksi ja edelleen hallintoneuvoston vahvistettavaksi. Riskien tunnistamisprosessin tuloksia hyödynnetään myös riskipolitiikkojen laatimisessa, kun määritellään riskinkantokyvyn ja riskinottohalun mukaisia riskienhallinnallisia linjauksia, toimenpiteitä, tavoitteita ja limiittejä. Tuloksia hyödynnetään myös taloudellisen pääomatarpeen ja stressitestaustehikon ylläpidossa.

Riskienhallintatoiminto määrittelee kunkin toiminnan ja sen riskien analysointiin, kvantifioimiseen, rajaamiseen ja seurantaan sopivan riskimittariston. Riskinmittauksessa käytettävät menetelmät ja mallit sekä näiden tietotarpeet kuvataan ja dokumentoidaan kattavasti ja ne toteutetaan niin, että eri riskit saadaan yhdenmukaistettua OP Ryhmän sisällä vertailukelpoisiksi pääoma- ja likviditeettitarpeiksi.

Keskeiset menetelmät ja mallit myös validoidaan ennen niiden käyttöönottoa. Mallien toimintaa monitoroidaan niiden käyttöönoton jälkeen.

Yleisesti ottaen riskienhallinnan menetelmien ja mallien on oltava linjassa liiketoiminnan hinnoittelussa käytettävien menetelmien sekä tuloslaskennan mallien kanssa, jotta mahdollistetaan tuloksen, riskien ja pääomien tasapainon analysointi.

OP Ryhmä käyttää itse kehittämiään malleja (sisäiset mallit) riskien mittaamiseen, pääomatarpeen arviointiin, liiketoiminnan hinnoitteluun sekä kirjanpidossa käytettävien arvojen määrittämiseen. Malleissa huomioidaan niiden yhteensopivuus OP Ryhmän liiketoimintamallin, riskinottohalun ja riskiprofiilin kanssa. Niiden keskeiset parametrit ja oletukset ovat yhtenevät ryhmässä ja sen yhtiöissä.

OP Ryhmä käyttää stressitestausta sen arvioimiseen, miten erilaiset vakavat ja historiaan kalibroituja riskimallien oletuksista poikkeavat mutta mahdolliset tilanteet voivat vaikuttaa ryhmän ja/tai sen yritysten maksuvalmiuteen, riskiasemaan, kannattavuuteen ja vakavaraisuuteen. Stressitesteillä arvioidaan sekä yksittäisten riskitekijöiden vaikutusta että useiden muuttujien samanaikaisten muutosten vaikutuksia. Stressitestauksessa hyödynnetään erilaisten herkkyyss- ja skenaarioanalyysien lisäksi käänteisiä stressitestejä. Stressitestit tukevat ja täydentävät muiden riskinmittausmenetelmien antamaa kokonaiskuvaa OP Ryhmän kokonaisriskiasemasta sekä haastavat taloudellisen ja vakavaraisuuspääomavaateen riittävyyttä. Stressitesteillä pyritään kattamaan kaikki riskinoton periaatteissa merkittäviksi tunnistetut riskilajit.

Kun yllä oleva infrastruktuuri on olemassa, on liiketoimintojen päivittäiselle operatiiviselle riskienhallinnalle (asiakas- ja transaktiotasoinen riskien identifiointi, analysointi ja hinnoittelu sekä asiakkaiden jatkuva seuranta) ja sisäiselle valvonnalle luotu pohja.

Asiakkaiden palvelusta syntyneistä transaktioista tulee OP Ryhmän kannettavaksi riskejä, joita hallitaan portfoliotasolla ansaintalogiikkakokonaisuuksien sisällä. Portfoliotasoiset vastuut valtuutetaan selkeästi, ja nämä vastuut kuvataan riskipolitiikoissa tai muissa ohjeissa. Mikäli tietyistä toiminnasta syntyville riskeille ei löydy vastuuhenkilöä, toimintaa ei lähtökohtaisesti harjoiteta. Lähtökohtana on se, että riski voidaan vastuuttaa vain sellaiselle toiminnolle, jolla on mahdollisuudet vaikuttaa riskin tasoon eri toimenpitein.

1.1.2.6 OP Ryhmän riskienhallinnan suorittama riippumaton riskien valvonta ja analysointi

Riskienhallintatoiminto vastaa antamiensa ohjeiden noudattamisen valvonnasta ja raportoi merkittävistä poikkeamista keskusyhteisön hallituksen riskivaliokunnalle sekä compliance-toiminnolle.

Riskienhallintatoiminto valvoo OP Ryhmän ja sen yritysten operatiivista päivittäistä toimintaa ja niiden riskienhallintaa ja maksuvalmiuden hallintaa, riskinottoa, liiketoimintojen hinnoittelua, liiketoiminnan ja riskienhallinnan prosesseja ja niiden laatua. Se analysoi ryhmän ja sen yritysten riskiasemaa ja sen kehitystä, riskinoton pysymistä sille asetettujen toleranssien, limiittien ja valvontarajojen puitteissa sekä riskipolitiikan noudattamista. Lisäksi riskienhallintatoiminto varmistaa toiminnan jatkuvuutta valvomalla jatkuvuussuunnitelmien vuosittaista ylläpitoa ja testausten toteuttamista ryhmän yrityksissä ja keskusyhteisökonsernissa.

Riskienhallinta tuottaa raportointia, jonka avulla voidaan seurata ansaintalogiikalle soveltuvin menetelmin, miten liiketoiminta pysyy sille asetettujen määrällisten rajoitteiden puitteissa ja miten se noudattaa toiminnalle asetettuja laadullisia vaateita.

1.1.3 OP Ryhmän merkittävät riskit: lähteet ja hallinta

1.1.3.1 Merkittävien riskien määritelmät ja lähteet

Alla on kuvattu yhteenvetona OP Ryhmän merkittävien riskien määritelmät ja lähteet.

Luottoriskit	Luottoriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että rahoitusinstrumentin sopimusosapuoli ei pysty täyttämään sopimuksenmukaisia takaisinmaksuvelvoitteitaan ja aiheuttaa täten toiselle osapuolelle taloudellisen tappion.
Likviditeettiriskit	Likviditeettiriski aiheutuu rahoituksen myöntämisen ja hankkimisen kassavirtojen ajoituksen ja määrien epätasapainosta, rahoituksen hankinnassa tarvittavien vakuuksien riittämättömyydestä, rahoituksen ajallisesta sekä vastapuoli- tai instrumenttikohtaisesta keskittymisestä. Em. voi johtaa yrityksen oman maksuvalmiuden heikkenemiseen, jos sen maksuvalmiusvarautuminen ei ole riittävää. Likviditeettiriskeihin sisältyy myös markkinoiden likvidiysriski, jolla tarkoitetaan riskiä siitä, että markkinatransaktiota ei saada toteutettua halutussa ajassa ja/tai arvioituun hintaan.
Markkinariskit	Markkinariskillä tarkoitetaan sopimuksen arvoon tai sopimuksen ansaintaan kohdistuvaa epäedullista muutosta, joka aiheutuu rahoitusmarkkinoilla havaittavien hintojen muutoksista. Markkinariskeihin kuuluvat taseen ja taseen ulkopuolisten erien korko-, valuutta-, volatiliiteetti-, luottospread-, osake-, kiinteistöriski ja mahdolliset muut hintariskit.
Vahinkovakuutusriskit	Vahinkovakuutusriskit muodostuvat vahinko- ja varausriskeistä. Vahinkoriski syntyy siitä, että vahinkoja tapahtuu keskimääräistä enemmän tai ne ovat poikkeuksellisen suuria. Varausriski syntyy siitä, että jo tapahtuneiden vahinkojen korvausmenot ovat suuremmat kuin on ennakoitu tai maksusuoritusten ajoitus poikkeaa ennakoidusta.
Henkivakuutusriskit	Henkivakuutusriskit muodostuvat biometrisistä riskeistä sekä kustannus- ja asiakaskäyttäytymisriskeistä. Biometrinen riski syntyy siitä, että ennusteet vakuutettujen eliniästä poikkeavat elämänvarariskiä sisältävissä vakuutustuotteissa tai ennusteet vakuutettujen kuolevuudesta (esim. katastrofin aiheuttama kuolevuuden ennustamaton kasvu) poikkeavat kuolemanvarariskiä sisältävissä tuotteissa. Biometristä riskiä syntyy myös siitä, että ennusteet vakuutettujen työkyvyttömyyden alkavuudesta poikkeavat työkyvyttömyysriskiä sisältävissä tuotteissa, mutta OP-Henkivakuutuksessa em. työkyvyttömyysriski on hyvin pieni.
Vastapuoliriskit	Vastapuoliriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että sopimuskumppani ei täytä taloudellisia velvoitteitaan. Vastapuoliriski voi liittyä johdannaisopimukseen, kaupankäyntiin tai jälleenvakuutusopimukseen.
Operatiiviset riskit	Operatiivista riskiä aiheutuu kaikesta liiketoiminnasta, ja se voi aiheutua puutteellisista tai virheellisistä menettelytavoista, prosesseista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. OP Ryhmässä operatiivisiin riskeihin kuuluvat myös ICT- ja turvallisuusriskit.

	Operatiivisiin riskeihin luettavalla tietopääomariskillä tarkoitetaan mahdollista tappiota, maineen menetystä tai toiminnan heikentymistä aiheutuen tietoon ja siitä johdettuun informaatioon kohdistuvasta epävarmuudesta päätöksenteossa, johtamisessa ja raportoinnissa.
Compliance-riskit	Riski, joka aiheutuu ulkoisen sääntelyn, sisäisten menettelytapojen, asiakassuhteessa asianmukaisten menettelytapojen tai eettisten periaatteiden noudattamatta jättämisestä.
Malliriskit	Malliriskillä tarkoitetaan mahdollista tappiota tai maineen menetystä aiheutuen sellaisista mallien tulosten perusteella tehdyistä päätöksistä, joissa syynä on mallien kehittämisen, täytäntöönpanon tai käytön virheet. Mallilla tarkoitetaan kvantitatiivista menetelmää, jolla lähtötiedot muunnetaan matematiikan, tilastotieteen tai asiantuntija-arvioiden pohjalta liiketoimintapäätöksiä ohjaavaksi tai taloudellista tai riskiasemaa koskevaksi kvantitatiiviseksi tiedoksi.
Maineriskit	Riski maineen tai luottamuksen heikkenemisestä, joka johtuu negatiivisesta julkisuudesta tai on seurausta jonkin riskin toteutumisesta.
Keskittymäriskit	Riskit, joita voi syntyä liiketoiminnan liiallisesta keskittymisestä yksittäisille asiakkaille, tuotteille, toimialoille, maturiteettijaksoille tai maantieteellisille alueille. Keskittymäriski voi syntyä myös palveluntarjoajien tai prosessien muodostamista keskittymistä.
Tulevan liiketoiminnan riskit	Riski siitä, millä ehdoin ja volyymein solmitaan uusia joko nykyisenkaltaisia tai kokonaan uudenlaisia sopimuksia. Tämän taustalla voi olla puutteellinen reagointi ja joustamattomuus muuttua, kun liiketoiminta- ja kilpailuympäristössä tai asiakkaiden arvoissa ja teknologiassa tapahtuu muutoksia. Tulevan liiketoiminnan riskien tärkein hallintakeino on johdon valinnat.

Vastapuoliriskejä ja tulevan liiketoiminnan riskejä ei käsitellä omana kokonaisuutenaan, koska tulevan liiketoiminnan riskit voivat ilmetä eri merkittävien riskien muodossa, ja vastapuolirismit ilmenevät eri riskilajien yhteydessä.

Asiakaskäyttätymisriski voi toteutua useassa eri riskilajissa (asiakkaiden käyttäytymisen muutoksen vaikutus esimerkiksi vakuutus sopimusten arvoon, talletusten määrään tai sopimusten ennaikaisiin takaisinmaksuihin).

Jäännösriski on jäljellejäävä riski, jota ei voida tai haluta poistaa. Jäännösriski-sanaa voidaan pitää synonyymina riskille. Jäännösriski ei siten ole rinnasteinen käsite yllä luetuille merkittävillä riskeille, vaan jäännösriskin voidaan katsoa koskevan mitä tahansa yllä lueteltua merkittävää riskiä.

Toimintaympäristön muutostekijät

Toimintaympäristön yleiset muutostekijät, kuten ilmastonmuutos ja muut kestävyystekijät eli ESG-tekijät (environmental, social, governance; ympäristö, yhteiskuntavastuu, hallintotapa), vaikuttavat asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeisiin ja preferensseihin. Nämä yhdessä muun muassa teknologian kehityksen ja demografisten muutosten kanssa voivat vaikuttaa finanssisektorin kysyntä- ja tarjontatilanteeseen, joka puolestaan ohjaa OP Ryhmän tekemien uusien sopimusten ehtoja. Ulkoisia muutostekijöitä tarkastellaan, jotta ymmärretään asiakkaan tulevan menestyksen reunaehdot. Asiakkaiden tulevan menestyksen varmistaminen on keskeistä ryhmän tulevan menestyksen kannalta.

Toimintaympäristön muutostekijät eivät ole riskejä itsessään, vaan ne kanavoituvat erilaisten vaikutusketjujen kautta taloudelliseksi riskeiksi pankki- ja vakuutusliiketoiminnalle. Sen lisäksi, että ulkoiset muutosajurit voivat tarjota mahdollisuuksia, ne voivat myös vaarantaa joidenkin toimialojen toiminnan edellytykset. Esimerkiksi siinä missä ilmastonmuutos voi edistää kotimaisen maatalouden toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä, se voi aiheuttaa jollakin alalla

heikentyvää kannattavuutta asiakaskäyttötymisen muutoksen myötä, vakuuksien arvojen alentumista tietyillä alueilla ja sääntelyyn liittyvien kustannusten ennakoitua suurempaa kasvua. Luottolaitokseen edellä mainitut vaikutukset heijastuvat suoraan tai välillisesti mm. luotto-, likviditeetti-, maine- ja operatiivisena riskinä.

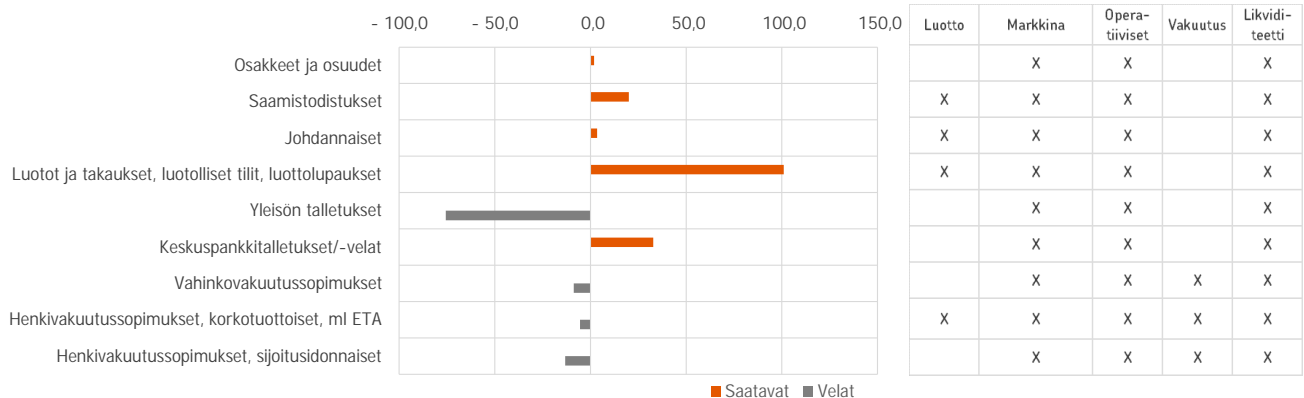
Olennaista on arvioida, miten ulkoisen toimintaympäristön muutos vaikuttaa pitkällä tähtäimellä. Kehitys voi johtaa asiakaskäyttötymisen muutokseen, joka vaikuttaa kysyntään ja siten tuotetarjontaan. Pitkällä tähtäimellä toimintaympäristön muutostekijät voivat olla uhka jatkuvuudelle (esim. rahoituksen hinta ja saatavuus). Saman muutostekijän vaikutukset voivat olla samaan aikaan sekä hyvin paikallisia että maailmanlaajuisia kehityskulkuja. Vaikutukset voivat yhtäällä tarjota mahdollisuuksia, siinä missä toisaalla ne voivat kaventaa toimintaedellytyksiä.

Asiakastasolla riskejä hallitaan neuvomalla asiakkaita ja seuraamalla asiakkuuden kehittymistä. Hinoittelu on riskiperusteista. Rahoitettavien ESG-hankkeiden ja/tai -sijoitusten tulee olla taloudellisesti kestäviä. Asiakkaiden tulevasta menestyksestä huolehtiminen varmistaa, että ryhmän liiketoiminta säilyy kannattavana myös pitkällä tähtäimellä ja että toimintaa varten tarvittavat riskipuskurit pääoman ja likviditeetin osalta ovat riittävät. Asiakkaita neuvomalla pyritään tuottamaan lisäarvoa, joka näyttäytyy asiakkaiden entistä parempana taloudellisena asemana ja hyvinvointina.

Keskeiset instrumentit ja riskilajit

Alla oleva kaavio kuvaa keskeisiin rahoitusinstrumentteihin liittyvät riskilajit sekä havainnollistaa riskilajien merkittävyyttä kunkin rahoitusinstrumentin tasearvojen (31.12.2021) avulla.

Keskeiset instrumentit, niihin liittyvät riskilajit ja instrumenttien tasearvot, mrd.€

1.1.3.2 Pankkitoiminnan riskit

Luottoriskit

OP Ryhmässä luottoriskiä hallitaan ryhmätason ohjeilla ja linjauksilla sekä määrällisillä riskilimiiteillä. Niitä tarkennetaan Pankkitoiminnan riskipolitiikassa riskinoton linjauksilla, limiiteillä ja valvontarajoilla, laadullisilla ja määrällisillä tavoitteilla sekä asiakasvalintaa, vakuuksia ja kovenantteja koskevilla periaatteilla. Määrälliset ja laadulliset tavoitetasot tasapainottavat liiketoimintatavoitteita ja maltillista riskinottohalukkuutta keskenään. Limiitit ja valvontarajat asettavat riskinotolle ylärajat. Niiden avulla varmistetaan luottosalkun riittävä hajautuminen ja vältetään liian suurien riskikeskittymien syntyminen.

Luottoriskin hallinta perustuu huolelliseen asiakasvalintaan, asiakassuhteen aktiiviseen hoitoon, asiakkaan hyvään tuntemiseen, vahvaan ammattitaitoon ja kattavaan dokumentointiin. Keskeisessä asemassa luottoriskien hallinnassa on päivittäinen luotto prosessi ja sen laatu. Luottoriskiä hallitaan myös tuotevalikoiman ja -ehtojen valinnalla. Uusluotonannon riskiä hallitaan harkitulla asiakasvalinnalla ja riskikeskittymien välttämällä, minkä lisäksi luottoriskin vähentämistekniikoita (vakuudet, takaukset) sekä kovenantteja hyödynnetään aktiivisesti. Luottosalkun riskiä hallitaan hyvällä asiakkuuksien johtamisella ja ongelmatilanteiden ennakoivalla ja johdonmukaisella hoidolla.

Kaiken luotonmyönnön perusedellytys on asiakkaan riittävä velanhoitokyky. Asiakaskokonaisuuden muodostaminen oikein luo perustan luottoriskien hallinnalle. Ilman selkeää kuvaa siitä, mistä osallisista kokonaisuus muodostuu, millainen on kokonaisuuden rakenne ja mistä sen velanhoitokyky muodostuu, ei rahoitettavasta kokonaisuudesta voi saada oikeaa kuvaa

ja ymmärtää sitä riskiä, mikä sen rahoittamisesta syntyy. Liiketoiminta tunnistaa asiakaskokonaisuudet ja niiden sisällä olevat riippuvuudet ja kuvaa ne OP Ryhmän järjestelmiin.

Kaikista luottoriskiä synnyttävistä asiakkaista on kerättävä riittävästi ajantasaista tietoa luottokelpoisuuden arviointia varten. Luottokelpoisuus muodostuu sekä asiakkaan maksuhalusta että maksukyvyistä, joilla molemmilla on vaikutus asiakkaan luottoluokkaan. Riittäväillä ja oikeilla perustiedoilla varmistetaan, että asiakas saadaan luokiteltua oikealla luottoluokittelumallilla ja että luottoluokka antaa oikean kuvan asiakkaan luottokelpoisuuteen liittyvästä riskistä. Liiketoiminta huolehtii siitä, että asiakkaiden luottoluokat ovat jatkuvasti voimassa ja ajan tasalla, sekä tarvittaessa päivittää luottoluokkaa asiakkaan tilanteen muuttuessa. Näin sekä pankin että koko OP Ryhmä -tason luottosalkkua voidaan seurata ajantasaisesti.

Vakuushallinta perustuu riippumattomaan vakuusarviointiin, panttausten pätevytyteen ja vakuuksien realisoitavuuteen, jotta voidaan jatkuvasti ylläpitää realistinen näkymä saatavia turvaavista vakuuksista. Saatavien vakuudeksi pantattujen kohteiden arvojen on annettava oikea ja ajantasainen kuva niin yksittäisen asiakkaan kuin koko luottosalkun vakuusasemasta. Epälikvidien vakuuksien arvostamisessa on huomioitava vakuuskohteen omistajan taloudellinen asema. Mitä heikompi kohteen omistajan taloudellinen asema on, sitä suurempi realisaatioarvon painoarvon tulee olla vakuuskohteen arvostamisessa.

Rahoituspäätöksenteko pohjautuu eriyttämisen periaatteeseen, jossa rahoituksen valmistelija ei voi tehdä rahoituspäätöstä yksin. Rahoituspäätökset ovat päätöksiä riskin ottamisesta, ja siksi päätöksentekijöillä on oltava päätöstä tehdessään tiedossa kaikki päätöksentekoon olennaisesti vaikuttava tieto. Kaikki luottoriskinottoa koskevat päätökset ovat liiketoimintaperusteisia. Päätöksentekoa ohjaa OP Ryhmän riskiottohalu ja riskipolitiikassa määritetty tavoiteriskiasema. Päätökset, jotka poikkeavat riskipolitiikassa määritellystä tavoiteriskiasemasta, pitää perustella laajemmin. Keskusyhteisön riskienhallinta arvioi merkittävimpien rahoitushankkeiden riskipolitiikan mukaisuutta ja raportoi tilannekuvaa riskipolitiikan noudattamisesta luotonannossa OP Ryhmän ja pankkitoimintaa harjoittavien yhteisöjen johdolle.

Pankin toimiva johto ja hallinto seuraavat tarkasti pankin luottoriskiasemaa. Pankin johdolla on vastuu pitää hallinto ajan tasalla pankin operatiivisessa riskinotossa tapahtuvista mahdollisista poikkeamista suhteessa hallinnon vahvistamaan riskipolitiikkaan, jotta hallitus voi roolinsa mukaisesti valvoa pankin riskiaseman kehittymistä ja tarvittaessa ohjata operatiivista johtoa riskinottamisen suhteen.

Pankin näkökulmasta luottoriski realisoituu tilanteessa, jossa asiakas ajautuu maksukyvyttömäksi eikä selviydy luottovelvoitteistaan ilman, että pankki ryhtyy toimenpiteisiin, kuten vakuuksien realisoimiseen. Tämän takia on tärkeää, että asiakkaat, joiden velanhoitokyky on heikentynyt tai joiden velanhoitokykyyn kohdistuu merkittävä uhka, tunnistetaan viivytystä niin rahoitus- kuin asiakkuudenhoitoprosesseissa.

Asiakkaat, jotka ovat pankin kannalta merkittävimpiä ja joiden riski maksukyvyttömyydestä on selvästi kasvanut tai joiden velanhoitokykyyn liittyy muu merkittävä uhka, on siirrettävä erityisseurantaan. Näiden asiakkaiden osalta pankin on laadittava toimintasuunnitelma siitä, millä toimin asiakkaan tilanne pyritään pankin näkökulmasta ratkaisemaan ja pankille mahdollisesti realisoitava riski minimoimaan. Merkittävien potentiaalisten tai varsinaisten ongelma-asiakkaiden seuranta ja dokumentointi on riskittömämpiä asiakkaita tiiviimpää ja kattavampaa, jotta asiakkaan tilanteesta tapahtuvista muutoksista ollaan aktiivisesti tietoisia ja muuttuneeseen tilanteeseen pystytään reagoimaan välittömästi.

Luottoriskin mittaus

Luottoriskiä mitataan OP Ryhmä -tasolla luottoriskin taloudellisen pääomatarpeen osuudella vastuiden määrästä maksukyvyttömyyshetkellä, järjestämättömien saamisten osuudella luotto- ja takauskannasta sekä odotettavissa olevien luottotappioiden osuudella luotto- ja takauskannasta. Lisäksi mitataan yritysvastuiden osuutta eri luottoluokkakoreissa sekä yritysvastuiden keski-ratingia. Näille mittareille on asetettu riskipolitiikassa limiitit. Lisäksi luottosalkun keskittymiä seurataan asiakkaittain, toimialoittain ja maittain. Myös luottokannan ja luottoriskin taloudellisen pääomatarpeen kasvueroa mitataan kasvun ja riskinoton tasapainon varmistamiseksi. Pankkitoimintaa harjoittaville liiketoimintasegmenteille on asetettu ryhmätasoisista limiiteistä johdettuja limiittejä.

Riskipolitiikassa asetettuja limiittejä voidaan täydentää segmenttien toimintaohjeistuksessa asetetuilla laadullisilla tavoitteilla, jotka voivat olla segmentti- tai yhteisökohtaisia. Tavoitteita voidaan asettaa koko luottosalkulle tai erikseen henkilö- tai yritysasiakasrahoitukselle. Lisäksi voidaan asettaa luottoriskiprosessin laatua mittaavia tavoitteita.

Luottoportfolion riittävän hajautuksen ja tehokkaan pääoma-allokaation varmistamiseksi luottoportfolion ohjaamisessa hyödynnetään asiakassegmentointia. Asiakassegmentit on määritelty siten, että yksittäinen asiakassegmentti sisältää luottoriskiltään homogeenisiä saamia ja on siten ohjattavissa riskipolitiikassa kokonaisuutena. Segmentointia ja luottoluokkakorikohtaista jaottelua hyödyntäen esitetään riskipolitiikassa luottosalkun tavoitetilä, mikä ei ole liiketoimintaa sitova, mutta liiketoiminnan tulisi ohjata luottoriskin ottoa siten, että tavoitetilä saavutetaan.

Riskien arvioinnissa OP Ryhmä hyödyntää sisäisiä luottoriskimalleja. Maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (PD, Probability of Default) arviointimallien lisäksi luottoriskin mittaamisessa käytetään tappio-osuuden ja vastuun määrän ennustemalleja. Vastuun määrä maksukyvyttömyyshetkellä (EAD, Exposure at Default) on ennuste pankin saatavan määrästä maksukyvyttömyyden alkaessa. Taseen ulkopuolisten sitoumusten määrä maksukyvyttömyyshetkellä määräytyy luottovasta-arvokertoimien (CF, Conversion Factor) perusteella. Tappio-osuus (LGD, Loss Given Default) on arvio pankille aiheutuvasta taloudellisesta tappiosta, osuutena EAD:sta maksukyvyttömyyden toteutuessa. Luottoriskin arvioinnissa käytettäviin malleihin sovelletaan malliriskien hallinnan mukaisia menettelyjä.

OP Ryhmän sisäinen luottoluokittelujärjestelmä

Luottoluokittelulla tarkoitetaan malleja ja menetelmiä, prosesseja, valvontaa, tietojen keruuta ja tietotekniikkajärjestelmiä, joilla tuetaan luottoriskien hallintaa, luottoriskin arviointia, vastuiden luokittamista luokkiin tai ryhmiin sekä tietyntyyppisille vastuille kehitettyjen maksukyvyttömyys- ja tappioestimaattien määrittelyä. OP Ryhmän luottoluokittelujärjestelmä on ryhmätasoinen. OP Osuuskunnan hallitus hyväksyy luottoluokitusjärjestelmän periaatteet osana Riskienhallinnan periaatteet -asiakirjaa.

Henkilöasiakkaiden sopimusten maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä arvioidaan sisäisellä 16-portaisella asteikolla A–F, joista luokassa F on maksukyvyttömät sopimukset. Kaikkien henkilöasiakkaiden sopimusten maksukyvyttömyyden todennäköisyys arvioidaan kuukausittain luottokannan luokittelumallilla. Luottokannan luokittelu perustuu asiakkaan perustietoihin, maksukäyttäytymiseen ja muihin asiointihistoriatietoihin. Kullekin luottoluokalle on johdettu keskimääräiset maksukyvyttömyyden todennäköisyydet yhden vuoden aikaperiodille.

Luottopäätöksentekoa, luottoriskin arviointia ja uusluotonannon hinnoittelua tuetaan toistaiseksi hakemusvaiheen luokittelumalleilla. Osuuspankeille, ryhmän rahoitusyhtiötuotteille ja vakuudettomille kulutusluotoille on käytössä omat hakemusvaiheen mallit.

Yritysasiakkaiden maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä arvioidaan 20-portaisella asteikoilla 1,0–12,0, joista luokkiin 11–12 luokitellaan maksukyvyttömät asiakkaat.

Keskisuurten ja suurten yritysasiakkaiden R-luokittelu perustuu yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin ja laadullisiin taustatietoihin, joiden pohjalta tilastollinen malli tuottaa luokitusehdotuksen. Asiakkaaseen perehtynyt asiantuntija tekee rating-esityksen mallin tuottaman luokitusehdotuksen ja muun käytettävissä olevan tiedon pohjalta. Mahdolliset tulevaisuuden näkymiin liittyvät muutokset ja epävarmuudet otetaan huomioon varoitusmerkkeinä ja mallin antamaan luokitteluun tehtävinä poikkeuksina. Luottoluokka päätetään keskusyhteisön riippumattomassa riskienhallinnassa rating-esityksen pohjalta vähintään vuosittain, heikkojen asiakkaiden osalta puolivuositain.

Pienten yritysasiakkaiden A-luokittelun perustana on Suomen Asiakastiedon automaattiluokittelumalli Rating Alfa. Rating Alfian muuttujina on yrityksen ja sen vastuuhenkilöiden maksuhäiriö- ja maksutapatietoja, tilinpäätöstunnuksia ja asiakkaan perustietoja. Rating Alfian riskipisteistä ja maksukyvyttömyyteen johtavista OP Ryhmän sisäisistä maksukäyttäytymistä kuvaavista tiedoista muodostetaan OP Ryhmän luottoluokat, joita tarvittaessa muutetaan asiantuntija-arvioiden perusteella. A-luokiteltujen asiakkaiden luottoluokan oikeellisuus on arvioitava vähintään vuosittain; heikkojen luottoluokkien ja tarkkailulista-asiakkaiden osalta arviointi on tehtävä puolivuositain. Vastuu arvioinnista on vastuupankilla. Arvioitu luottoluokka hyväksytään keskusyhteisön riskienhallinnassa merkittävimpien A-luokiteltujen asiakkaiden osalta.

Yritysassiakkaat, joilla on vähäiset vastuut, luokitellaan pienten vastuiden luokittelumallilla (P). Luokittelumalli on kuukausittain laskettava automaattiluokittelu, joka muodostetaan asiakkaan perustietojen, asiointitietojen ja maksukäyttätymistietojen perusteella.

Luottolaitosvastapuolten maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä arvioidaan 20-portaisella asteikoilla 1,0–12,0, joista luokkiin 11–12 luokitellaan maksukyvyttömät asiakkaat.

Luottolaitosvastapuolten maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arvioinnissa käytössä oleva L-luokittelumallirakenne vastaa yritysten R-luokittelumallia. Luottoluokittelun pohjana oleva tilastollinen malli perustuu tilinpäätöstunnuslukuihin ja laadullisiin taustatietoihin. Luokitusta voidaan asiantuntijan toimesta korjata varoitusmerkein, ja luokittukseen vaikuttaa usein myös pankkikonsernin emon tuki ja ns. sovereign ceiling -periaate, jonka mukaan vastapuoli ei voi olla luottokelpoisuudeltaan toimintavaltiotaan parempi. Luottolaitosten luokitukset päätetään vähintään vuosittain.

Riskienhallintatoiminto ylläpitää tarkempaa kuvausta sisäisestä luottoluokittelujärjestelmästä ja raportoi säännöllisesti sen toimivuudesta osana OP Ryhmän riskianalyysiä sekä erikseen johtokunnan riskienhallintatoimikunnalle.

Likviditeettiriskit

Likviditeettiriskien tunnistaminen

OP Ryhmän keskuspankki ja muut liiketoimintayksiköt sekä riskienhallinta tunnistavat ja arvioivat jatkuvasti varainhankintaan ja liiketoimintaan sekä muuhun toimintaympäristöön sisältyviä riskejä. Uusien tuotteiden, palvelujen, toimintamallien, prosessien ja järjestelmien riskiarvioinnissa liiketoiminnan tulee ottaa huomioon myös likviditeettiriskit. Vähintään vuosittain riskienhallinta yhteistyössä liiketoimintojen edustajien kanssa tekee kattavan likviditeettiriskien kartoituksen sen varmistamiseksi, että likviditeetin riittävyys arviointimenettelyt (ILAAP) ovat asianmukaiset ja riittävät suhteessa ryhmän likviditeettiriskeihin.

Likviditeettiriski liittyy keskeisesti pankkitoimintaan, jossa rahoituksen sisään- ja ulosvirtaukset eivät ajoitu samanaikaisesti. Pankki altistuu tällöin jälleenrahoitusriskille johtuen pääasiassa maturiteetiltaan pitkän antolainauksen ja asiakaskäyttötymisestä riippuvan talletusvarainhankinnan maturiteetin eroista ja saamisten epälikvidiydestä. Samanaikaisesti pankki altistuu varainhankinnan keskittymäriskille talletus- ja tukkuhankinnan vastapuolten, rahoituksen saatavuuden ja maturiteetin suhteen. Markkinalikvidiiden puute voi pienentää pankin omistuksessa olevien likvidien varojen määrää.

Arviointi ja mittaus

Saamisten, velkojen ja taseen ulkopuolisten sitoumusten tulevia kassavirtoja arvioidaan sopimuksen eräpäivän tai lyhennysohjelman mukaisesti, asiantuntija-arviolla tai asiakaskäyttötymisen historiaan perustuvilla tilastollisilla malleilla.

Rakenteellista rahoitusriskiä mitataan sisään tulevien ja ulos maksettavien kassavirtojen erotuksena eri aikaluokissa. Lisäksi lasketaan sääntelyn mukaista pysyvän varainhankinnan vaatimuksen tunnuslukua (NSFR, Net Stable Funding Ratio), joka määrittelee, miten paljon pitää olla vakaita, yli yhden vuoden pituisiksi arvioituja rahoituslähteitä suhteessa pysyvää varainhankintaa edellyttäviin eriin.

Maksuvalmiusriskiä mitataan viranomaisnäkökulmasta maksuvalmiusvaatimuksen (LCR, Liquidity Coverage Ratio) mukaisella tunnusluvulla. Maksuvalmiusvaatimuksen ajallista riittävyttä arvioidaan erääntyvällä taseella, jolloin sopimuksia ei uusita niiden erääntyessä vaan ne päättyvät eräpäivänään. Taloudellisen näkökulman perusteella mitataan stressitestaukseen pohjautuvaa likviditeettireservin riittävyttä.

Varainhankinnan keskittymäriskiä mitataan laskemalla liukuvan 12 kuukauden ja liukuvan 3 kuukauden aikana erääntyvä pitkäaikainen joukkovelkakirjalainamuotoinen varainhankinnan määrä. Alle vuoden aikahorisontissa mitataan lyhyen ja pitkän tukkuvarainhankinnan muodostaman kokonaistukkuvarainhankinnan määrä 3 kuukauden aikana. Talletusvarainhankinnan osalta seurataan suurimpien talletusvolyymien muodostamaa keskittymää. Lisäksi seurataan vastapuoli- ja instrumenttikohtaisia keskittymiä.

Taseen sitoutuneisuutta mitataan suhteuttamalla taseen kiinnitettyjä varoja taseen varojen ja vakuuksien yhteenlaskettuun määrään.

Likviditeettireservin sijoitustoiminnan riskien arviointi- ja mittausmenetelmiä kuvataan markkinariskien yhteydessä.

Likviditeetin stressitilastus

OP Ryhmän likviditeettireservin ja varautumiserien riittävyttä arvioidaan erilaisten skenaarioiden avulla. Stressiskenaarioina käytetään niin OP Ryhmä -kohtaista kuin markkinakohtaisia skenaarioita sekä niiden yhdistelmää. Skenaarioiden tulee kattaa sekä lyhyen että pitkän aikavälin stressitilanteita. Jäsenpankkikohtaisen rakenteellisen rahoitusriskin mittauksessa huomioidaan pankkikohtaisesti viranomaisen stressiskenaarioon perustuva maksuvalmiusvaade maksuvalmiustalletuksena keskuspankkiin. Ryhmän elvytysuunnitelman yhteydessä hyödynnetään käännteistä stressitestiä. Toimiva johto vahvistaa käytettävät skenaariot, stressitestausten tulosten käytön ja raportoinnin.

Varainhankintasuunnitelma

OP Ryhmän varainhankintasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon jäsenpankkien arvio tulevien vuosien rahoitustarpeesta. Varainhankintasuunnitelmassa määritellään suuntaviivat seuraavien vuosien tukkuvarainhankinnalle. Suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti ja sitä päivitetään vuoden aikana tarpeen mukaan. Talletusvarainhankintaa tehdään ensisijaisesti liiketoimintastrategian ja -suunnitelman pohjalta. Varainhankintasuunnitelmassa määritellään tukkuvarainhankinnan lähteet ja esitetään, miten ryhmän rahoitustarve tärkeimpien tukkurahoituslähteiden osalta katetaan huomioiden markkinoiden syvyys ja riittävä hajautus sekä määritellään päätöksentekovaltuudet. Varainhankintasuunnitelman pitää ottaa huomioon myös usean vuoden epäsuotuisat skenaariot ja keskeisten varainhankintaerien äkilliset muutokset.

Valuuttamääräisen likviditeetin hallinta

OP Ryhmässä valuuttamääräistä varainhankintaa tehdään varainhankinnan lähteiden hajauttamisen vuoksi. Koska ryhmän saamiset ovat lähes kokonaan euromääräisiä, valuuttamääräinen varainhankinta muunnetaan pääsääntöisesti johdannaisilla liikkeeseenlaskun yhteydessä euroiksi.

Likviditeettisääntelyn mukaan valuutta on merkittävä, jos velat tietyssä valuutassa ylittävät 5 % yhteenliittymän taseen loppusummasta. Merkittäviä valuuttoja seurataan valvojalle muodostettavan likviditeettiraportoinnin yhteydessä kuukausittain. Valuuttojen osuus taseesta on pieni ja toimintamallista johtuen valuutan saatavuudesta johtuva likviditeettiriski on minimoitu.

Päivänsisäisen likviditeetin hallinta

OP Ryhmän keskuspankki seuraa päivänsisäisesti käytössä olevia rahoituslähteitä sekä ennakoi ja seuraa päivänsisäisesti tapahtuvien maksujen toteutumista. Päivänsisäisiä rahoituslähteitä pidetään sen verran, että pankkipäivän aikana toteutuvista maksuista suoriudutaan.

Likviditeetin hallinnan varautumissuunnitelman mukaisesti voidaan valmiustasoa tarvittaessa nostaa myös päivänsisäisen likviditeetin häiriytyessä. Tällä varmistetaan tehokas toiminta kriisin uhan kasvaessa.

Likviditeettireservi

Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna likviditeettireservi koostuu talletuksista Suomen Pankkiin sekä sitomattomista OP Yrityspankin hallussa olevista keskuspankkivakuuskelpoisista saamistodistuksista. Lisäksi siihen kuuluvat muut OP Yrityspankin hallussa olevat jälkimarkkinakelpoiset saamistodistukset ja sitomattomat keskuspankkivakuuskelpoiset yritysluotot.

Viranomaisnäkökulmasta tarkasteltuna OP Ryhmän likviditeettireservi koostuu maksuvalmiusvaatimusta koskevan säännösten kriteerit täyttävästä likviditeettireservistä (LCR-reservi).

Ryhmän keskuspankki vastaa sijoitussuunnitelman laatimisesta vähintään vuosittain. Siihen sisältyvät keskuspankin hallussa olevat likviditeettireservin joukkolainasijoitukset. OP Yrityspankin hallitus hyväksyy suunnitelman. Sijoitussuunnitelma noudattaa OP Ryhmän riskinoton periaatteissa (RAS) sekä riskipolitiikassa asetettuja rajoitteita ja tavoitteita markkinariskille, luottoriskille ja maksuvalmiusriskille. Sijoitussuunnitelmassa luodaan soveltuville osin puitteet saamistodistusten likvidiuden testaukselle.

Sijoituksia hajautetaan sekä sisäisen riskinottohalukkuuden että ulkoisen sääntelyn vaatimukset huomioiden muun muassa tuotteittain, vastapuolittain ja maittain.

Vakuuksien hallinta ja varojen sitoutuneisuus

Vakuuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä OP Ryhmän varoja, joita käytetään vakuutena likviditeettitarpeista suoriutumiseen joko normaali- tai stressitilanteessa. Ryhmän keskuspankki seuraa keskitetysti vakuuksia ja vastaa vakuuksien käytöstä ja niiden siirrosta.

Suurin taseen sitoutuneisuutta aiheuttava erä on OP-Asuntoluottopankki Oyj:n vakuudellisten joukkolainojen vakuutena olevat asuntoluotot. Tämän lisäksi sitoutuneisuutta aiheuttavat pääasiassa keskuspankkioperaatiot ja johdannaisliiketoiminta. Likviditeettitarpeisiin varautumisen näkökulmasta varojen sitoutuneisuutta rajoitetaan määrällisellä limiitillä riskipolitiikassa.

Likviditeettipotentialin kasvattamiseksi on oleellista tunnistaa taseen saatavien kelpoisuus rahoituksen vakuutena ja kehittää valmiuksia saatavien käyttämiseksi rahoituksen vakuutena.

Likviditeetin turvaaminen stressitilanteissa

OP Ryhmän likviditeetin varautumissuunnitelmalla luodaan viitekehys, jolla turvataan ryhmän kyky selvitä maksuvelvoitteistaan myös maksuvalmiuskriisin aikana. Suunnitelma luo selkeät operatiiviset ohjeet ja toimintamallit lisääntyneen likviditeettiriskin havaitsemiseen sekä ohjaa oikea-aikaisiin ja oikein mitoitettuihin toimenpiteisiin likviditeettiriskin vähentämiseksi varmistamalla tehokas organisoituminen ja toiminta kriisin uhan kasvaessa. Varautumissuunnitelma määrittelee kullekin maksuvalmiuden valmiustasolle ohjaus- ja seurantamenettelyt, jotka tiukentuvat valmiustason noustessa.

Lisäksi OP Ryhmän elvytysuunnitelma sisältää likviditeetin hallinnan elvytystoimet.

Likviditeettiriskien raportointi

Keskusyhteisön johdolle raportoidaan likviditeettiriskeistä säännöllisesti, ja maksuvalmiustilanteen valmiustason noston myötä siirrytään tarvittaessa viikoittaiseen tai päivittäiseen tilanneraportointiin. OP Ryhmän yritykset raportoivat likviditeettiriskistä hallituksille säännöllisesti vähintään asetettujen valvontarajojen ja limiittien tasolla.

OP Ryhmän riskianalyyssissä riskienhallinta raportoi neljännesvuosittain keskusyhteisön hallituksen riskivaliokunnalle likviditeettistrategian ja Pankkitoiminnan riskipolitiikan linjausten toteutumisen. Raportoinnissa arvioidaan lähtökohtaisesti yhteenliittymätasolla varainhankinnan muutoksia suhteessa asiakasliiketoiminnan rahoitustarpeeseen sekä erikseen talletusten ja tukkuhankinnan muutoksia ja niihin liittyvää asiakaskäyttötymistä. Lisäksi arvioidaan stressitestauksen kautta sisäisten likviditeettipuskurien riittävyttä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä, pankkitoiminnan rakenteellista rahoitusasemaa sekä viranomaisvaateiden muutoksia.

Likviditeettiriskien hallinnassa hyödynnettävien mallien toimivuus varmistetaan malliriskien yhteydessä kuvattujen malliriskien hallinnan periaatteiden mukaisesti.

Likviditeetin hallinta ja ohjaus yhteenliittymässä

Likviditeettisääntelyä ei sellaisenaan sovelleta yhteenliittymän yrityksiin, vaan EKP:n luvalla keskusyhteisö voi myöntää jäsenpankeilleen luvan poiketa likviditeettisääntelystä. OP Osuuskunta osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä on myöntänyt jäsenluottolaitoksilleen talletuspankkien yhteenliittymälain mukaisen poikkeusluvan, johon nojaten jäsenluottolaitoksiin ei sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen kuudennessa osassa mainittuja luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia. Asetuksen mukaista maksuvalmiutta valvotaan ja raportoidaan osuuspankkien yhteenliittymän tasolla. Poikkeusluvan myöntämisen edellytyksenä on se, että keskusyhteisö antaa ohjeet yhteenliittymän yrityksille maksuvalmiuden turvaamiseksi tarvittavasta riskienhallinnasta ja muista laadullisista vaatimuksista ja valvoo näiden ohjeiden noudattamista.

Keskusyhteisön toimiva johto vastaa OP Ryhmän keskitetystä likviditeettiriskien hallinnan järjestämisestä likviditeettistrategian linjausten mukaisesti. Sen on huolehdittava, että yhteenliittymän likviditeetin hallinta ja sen valvonta

ovat jatkuvasti sopusoinnussa liiketoiminnan laajuuden ja laadun kanssa sekä täyttävät sääntelyn vaatimukset. Otto- ja antolainauksen myynnin ohjauksessa johto kiinnittää huomiota kasvu- ja kannattavuustavoitteiden lisäksi tuotteiden likviditeettiominaisuuksiin. Asiakaspalveluun liittyvän tuotekehityksen avulla on pyrittävä myös siihen, että likviditeetti- ja rahoitusrakenteen riskejä saadaan vähennettyä.

OP Ryhmän likviditeetti- ja tukkuvarainhankintasuunnitelman sekä valtuutukset varainhankinnan toteuttamiseksi pääomamarkkinoilla hyväksyvät OP Yrityspankin ja OP-Asuntoluottopankin hallitukset. Keskusyhteisön toimiva johto hyväksyy Likviditeetin varautumissuunnitelman, joka sisältää valmiustasopohjaisen maksuvalmiustilanteen ohjaus- ja valvontamenettelyt sekä rahoituslähteet.

OP Ryhmän keskuspankkina toimiva OP Yrityspankki Oyj turvaa niin koko ryhmän kuin kunkin osuuspankin tai muun ryhmään kuuluvan yrityksen maksuvalmiuden. Ryhmän keskuspankin Suomen Pankissa olevalle sekkitalille kerätään ryhmän yhteisöjen likviditeetti. Näin ollen koko ryhmän maksuvalmiusasema hoidetaan aina keskitetysti sekkitalin kautta. OP Ryhmän keskuspankki vastaa ryhmän tukkuvarainhankinnasta, hallitsee ryhmän lyhytaikaista likviditeettiä ja ylläpitää maksuvalmiusreserviä, hoitaa keskitetysti ryhmän vähimmäisvarantovelvoitteen sekä vastaa päivänsisäisen likviditeettiriskin hallinnasta. OP Yrityspankki hoitaa keskitetysti ryhmän vieraan pääoman ehtoisen ja oman pääoman ehtoisen tukkuvarainhankinnan, ja OP-Asuntoluottopankki Oyj asuntolainavakuudellisen tukkuvarainhankinnan.

Hallituksen tai sen valtuuttaman toimielimen päätöksellä keskuspankki voi hyödyntää normaalitilanteessa koko OP Ryhmässä olevia vakuuksia. Raha- ja pääomamarkkinoiden häiriöistä tai muista syistä johtuvassa vakavassa maksuvalmiuskriisissä tai siihen varautumisessa keskusyhteisön hallitus tai sen valtuuttama toimielin velvoittaa yhteenliittymän jäsenpankit joko myymään luottoja OP-Asuntoluottopankki Oyj:hin tai asettamaan luottokantaansa OP-Asuntoluottopankki Oyj:n liikkeeseen laskeman katetun joukkovelkakirjalainan vakuudeksi väliluoton kautta. Tarvittavien luottojen määrä pohjautuu ryhmätasoiseen tarpeeseen ja määritellään pankkikohtaisesti. Päätös voidaan panna toimeen keskusyhteisön hallituksen tai sen valtuuttaman toimielimen päätöksellä. Jäsenpankit sitoutuvat toteuttamaan päätökseen liittyvät toimenpiteet välittömästi.

Osuuspankkien antolainauksen ensisijaiset rahoituslähteet ovat oma pääoma, talletusvarainhankinta ja väliluottorahoitus OP-Asuntoluottopankilta. Väliluottorahoituksen käyttö vähentää OP Ryhmän senior varainhankinnan tarvetta.

Mikäli osuuspankin asiakasliiketoiminnassa syntyy likviditeettiylijäämää, se ohjataan ryhmän keskuspankin tarjoamiin sijoitustuotteisiin tukemaan koko OP Ryhmän perustehtävän toteutusta. Osuuspankkien perustehtävään ei kuulu sijoitustoiminta.

Likviditeettiriskin kustannusten allokointi yhteenliittymässä

Tukkuvarainhankinnan ja likviditeettireservin ylläpidon kustannukset jaetaan jäsenpankeille keskusyhteisön toimivan johdon hyväksymän aiheuttamisperiaatteen pohjalta. Maksuvalmiuden ylläpidosta aiheutuvat kustannukset allokoidaan maksuvalmiustalletuksen kautta ja tukkuvarainhankinnan kustannukset OP-luottojen/-talletusten pohjakoron päälle lisättävällä marginaalilla tai jollakin muulla menettelyllä.

Ulkoisen tukkuvarainhankinnan kustannusten tulee heijastua asiakasliiketoiminnan hinnoitteluun.

Markkinariskit

Rahoitustaseen korkoriskin hallinnan strategia

OP Ryhmän tuotoista noin kolmasosa muodostuu korkokatteesta. Rahoitustaseen korkoriskin hallinnan strategia muodostaa näin ollen keskeisen elementin ryhmän tulosvakauden varmistamisessa. Rahoitustaseen korkoriski on määritelty osana markkinariskejä yhdeksi OP Ryhmän merkittäväksi riskiksi.

Rahoitustase muodostuu niistä OP Ryhmän pankkitoiminnan tase- ja taseen ulkopuolisista eristä, joita ei ole määritelty kaupankäyntivarastoon kuuluviksi eriksi. Rahoitustaseen korkoriski on rakenteellinen korkoriski, joka syntyy toiminnan luonteen vuoksi. Rahoitustaseen korkoriskiä suojataan ryhmän keskuspankin tarjoamilla tuotteilla. Jäsenpankilla tulee olla riittävä osaaminen johdannaisten käytöstä suojauksessa.

Rahoitustaseen korkoriskilimitit asetetaan tasoille, jotka eivät kannusta liian suureen lyhytaikaisen eikä pitkäaikaisen korkoriskin ottamiseen suhteessa kunkin jäsenpankin riskinkantokykyyn.

Rahoitustaseen korkoriskin hallinnan periaatteet luovat edellytykset myös IRRBB-säntelyvaateiden (Interest Rate Risk in the Banking Book) täyttämiseksi. Niiden mukaisesti:

- Toimivalla johdolla on vastuu OP Ryhmän pankkitoiminnan rahoitustaseen korkoriskien hallinnan järjestämisestä korkoriskin hallinnan strategian linjausten mukaisesti.
- Korkoriskin hallinnan käytännöt ovat perusteltuja, vankkoja ja dokumentoituja.
- Kukin yhteenliittymän jäsenpankki kantaa oman rahoitustaseensa korkoriskin ja vastaa sen hallinnasta.
- Varoihin ja velkoihin sisältyvät optionaalisuudet otetaan huomioon korkoriskin mittauksessa käytettävissä malleissa. Mallien toimivuus varmistetaan malliriskien yhteydessä kuvattujen malliriskien hallinnan periaatteiden mukaisesti.
- Korkoriskiä mitataan korkokäyrän tason muutoksille ja stressitesteissä myös korkokäyrän muodon muutoksille.
- Korkotuloriskimittarilla mitataan korkokateriskiä ja nykyarvoriskimittarilla taseen ja taseen ulkopuolisiin eriin koko juoksuajalle sisältyvää korkoriskiä.
- Rahoitustaseen korkoriskille varataan taloudellista pääomaa suhteessa korkoriskiin.
- Korkoriskin stressitestejä suoritetaan säännöllisesti.
- Kiinteäkorkoisia luottoja on tällä hetkellä vähän. Saatavat ovat pääosin vaihtuviin viitekorkoihin sidottuja, joten pankin ansainta ei merkittävässä määrin perustu lyhyen ja pitkän koron välisen korkoeron hyödyntämiseen. Pankin ansainta voi kuitenkin osittain perustua myös pitkän ja lyhyen koron välisen korkoeron hyödyntämiseen nykyistä enemmän korkoriskilimittien asettamisissa puitteissa.

Kukin jäsenpankki hoitaa rahoitustaseen korkoriskiä riskipolitiikan linjausten ja rajausten, keskusyhteisön antaman muun ohjeistuksen ja tavoiteasetannan sekä tili-, talletus- ja luottoehtojen määrittämissä puitteissa. Jäsenpankit laativat vuosisuunnittelun yhteydessä tasehallintasuunnitelman, joka sisältää myös rahoitustaseen korkoriskin hallintasuunnitelman.

OP Ryhmän uusien tuotteiden, palvelujen, toimintamallien, prosessien ja järjestelmien riskiarviointimenettelyllä varmistetaan, että korkoriskin hallinnan piirteet on ymmärretty ja asianmukaisesti kuvattu.

Merkittävään osaan luottoja sovelletaan luottoehtojen perusteella viitekorkojen alarajana nolaa. Nollalattioiden arvioidaan teknisesti pitävän suurella todennäköisyydellä, sillä niistä luopumisesta ei käydä keskustelua toimialan sisällä eikä julkisuudessa. Nollalattioiden poistamisen toteuttaminen edellyttää lainsäädäntöön muutoksen, jossa määritellään, miten negatiivinen viitekorko asiakkaalle hyvitetään ja miten sitä verotuksessa käsitellään. Nollalattioiden poistamisen vaikutuksia arvioidaan stressitesteillä.

Omaa pääomaa pidetään liiketoimintaa rahoittavana eränä. Tuotto-osuuksien korot otetaan asiakaslupauksen ja pääomalainat sopimuskoron mukaan huomioon riskilaskennassa. Osakepääoma on korotonta, samoin kuin osuuspääoma ja kertyneet voittovarot.

Keskusyhteisö varmistaa korkoriskinsiirron liiketoiminnan luonnetta vastaavan kuvautumisen ryhmän ja sen keskeisten yritysten tilinpäätöksiin keskitetyllä suojauslaskennalla.

OP Ryhmän riskianalyyssissä riskienhallintatoiminto raportoi neljännesvuosittain keskusyhteisön hallituksen riskivaliokunnalle Pankkitoiminnan riskipolitiikan linjausten toteutumisesta.

Tasepankkitoiminnan muiden markkinariskien hallinta

Pankkitoiminta taseen kautta -ansaintalogiikan muut markkinariskit syntyvät lähinnä OP Ryhmän likviditeettireservin hoidosta sekä OP Yrityspankin joukkovelkakirjalainasalkusta.

OP Yrityspankin keskuspankkitoiminto hallinnoi OP Ryhmän pankkitoiminnan likviditeettireserviä. Säntelyn mukainen maksuvalmiusvaatimus (LCR) määrittää reunaehdot likviditeettireservin koolle ja allokaatiolle. Likviditeettireserviin kuuluu keskuspankkitalletuksen ohella likviditeettireservisalkku, johon kuuluvien erien on täytettävä säntelyn luottokelpoisuus- ja likvidiysvaateet. Tämän vuoksi salkku sisältää arvopapereita, joista luottotappioiden realisoituminen on erittäin epätodennäköistä. Nämä arvopaperit ovat useimmiten kiinteäkorkoisia, eli niiden arvo elää markkinakorkojen ja

luottospreadien liikkeiden myötä. Salkun arvopaperit on päätetty kirjata käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta kirjattavien luokkaan, joten niiden arvon muutokset kirjautuvat omiin varoihin luettavaan käyvän arvon rahastoon ja vaikuttavat siten vakavaraisuuteen.

Likviditeettireservisalkkua seurataan ja hallinnoidaan markkinariskin hallinnan keinoin:

- Likviditeettireservisalkun ansainta perustuu luottospread- ja likviditeettiriskin kantamiseen. Korkoriski suojataan johdannaisilla. Johdannaiset voidaan tehdä OP Yrityspankin sisäisesti, jolloin korkoriski siirtyy ryhmän keskuspankin hallinnoitavaksi.
- Pankkitoiminnan riskipolitiikka määrittelee riskien mittausten menetelmät ja riskinoton limiitit ja muut rajoitteet.
- Sijoitussalkulle laaditaan sijoitussuunnitelma, jossa kuvataan sijoitustoiminnan tavoitteet ja salkunhoidossa noudatettavat periaatteet. OP Yrityspankin hallitus hyväksyy sijoitussuunnitelman. Sijoitussuunnitelmassa kuvattun lisäksi voidaan tehdä lyhytaikaisia sijoituksia kuntatodistuksiin.
- Salkun riittävä hajautus varmistetaan liikkeeseenlaskijakohtaisilla rajoituksilla.

Lisäksi OP Yrityspankki sijoittaa yritysten joukkolainoihin. Yrityspankin joukkovelkakirjalainasalkku on OP Yrityspankin kannalta luotonannon vastine. Salkulle laaditaan sijoitussuunnitelma, jossa kuvataan sijoitustoiminnan tavoitteet ja salkunhoidossa noudatettavat periaatteet.

Pankkitoiminnan osake- ja kiinteistöriskiä hallitaan ensisijaisesti ohjeistuksella, jossa riskinotto on tarkkaan rajattua. Kiinteistöriski muodostuu lähinnä osuuspankkien omassa käytössä olevista kiinteistöistä. Pankkitoiminnan nykyisiin liiketoimintamalleihin ei kuulu osake- tai kiinteistöriskin kasvattaminen.

Autokaupan rahoituksessa voidaan tarjota tuotteita, joissa riski auton jälleenmyyntiarvosta sopimuskauden lopussa on OP Yrityspankilla. Jos toteutunut myyntihinta alittaa sopimuksen hinnoittelussa käytetyn arvion, ansainta jää tavoitellusta tai syntyy tappiota. Riskin hallitsemiseksi on tärkeää rajata rahoitettavat kohteet sellaisiksi, että niiden hintakehitys on ennustettavaa ja realisointi sujuvaa.

Markets-toiminnan riskienhallinta

OP Ryhmän kaupankäynti pääomamarkkinatuotteilla on keskitetty OP Yrityspankin Markets-toiminnalle. Tähän kuuluvat osuuspankkien ja OP Yrityspankin myöntämiin lainoihin tehtyjen korkosuojaustuotteiden hinnoittelu ja suojaaminen markkinoille, erilliset korkosuojaukset, valuuttakauppa, strukturoidut sijoitustuotteet, kaupankäynti joukkovelkakirjalainoilla sekä hyödykejohdannaiset. Otettuja riskejä ovat korkoriski eri valuutoissa, valuutariski, optioiden volatiliiteettiriski, luottospread-riski ja vastapuoliriski. Strukturoitujen sijoitustuotteiden takaisinostoista syntyy myös jonkin verran osakeriskiä. Markets vastaa ryhmän valuuttaposition hoidosta ja tekee tarpeen mukaan valuuttakauppoja markkinoille. Marketsin riskiasemia hallitaan käymällä aktiivista kauppaa markkinoilla. Marketsin riskin ja tuloksen seuranta on päivittäistä. Lisäksi Riskienhallinta raportoi Marketsin riskeistä hallituksen riskivaliokunnalle ja toimivalle johdolle osana OP Ryhmän riskianalyysejä.

Marketsin riskejä mitataan expected shortfall -mittareilla sekä erilaisilla tuote- ja positiokohtaisilla herkkyyks- ja nimellisarvomittareilla. Toiminnan kannalta merkityksellisten markkinaliikkeiden vaikutuksia arvioidaan stressitestauksella, jotta ymmärretään harvinaisten ja vaikutukseltaan suurten markkinamuutosten riskit. Marketsin markkinariskit sisältyvät taloudelliseen pääomatarpeeseen. Riskipolitiikka asettaa liiketoimintamalleille limiitit ja rajaukset. Riskipolitiikka laaditaan niin, että riskit ovat näkyvissä liiketoimintamalleittain ja että liiketoimintamallien ulkopuolinen riskinotto on tarkkaan rajattua.

Johdannaisoppimusten solmimisesta aiheutuu vastapuoliriskiä, jota rajoitetaan asiakaskohtaisilla limiiteillä. Limiiteistä päätetään OP Yrityspankin luottopäätösten prosessissa. Riskin huomioimiseksi johdannaisten arvostuksia korjataan luottoriskin arvostusoikaisulla (CVA ja DVA). Arvostusoikaisun suuruuteen vaikuttaa johdannaisten luottoriskin arvostus, korkotaso, valuuttakurssit, korko-optioiden volatiliiteetti ja luottoriskin markkinahinta. Luottoriskin arvostusoikaisun korkotason vaihtelusta johtuvaa heiluntaa vähennetään tekemällä johdannaisoppimuksia.

Luottoihin kytketyistä korkosuojista syntyvät riskit siirretään Marketsiin, joka kattaa ne markkinoille. Toimintaan liittyviä riskejä ovat korko- ja volatiliiteettiriski. Joissakin tuotteissa asiakkaiden ennustetulla käyttäytymisellä on merkittävä vaikutus

tuotteen hinnoitteluun ja riskin suojaamiseen. Jos asiakkaiden käytös kokonaisuutena poikkeaa merkittävästi ennustetusta, toteutunut asiakkuustuotto voi olla odotettua pienempi tai suurempi sekä riskiasema yli- tai alisuojuu. Asiakaskäyttätymisriski poikkeaa markkinariskeistä siinä, että riskiä ei voi suojata pankkien välisillä markkinoilla. Riskin hallinta perustuu asiakassuhteen hoitoon osuuspankeissa, asiakaskäyttätymisen ajantasaiseen seurantaan sekä kertyneen tiedon hyödyntämiseen ennustemallien kehityksessä.

Varainhoito-liiketoimintamallin riskienhallinta

Varainhoito-liiketoiminnan tärkeimmät riskit ovat toiminnan järjestämiseen liittyvät operatiiviset riskit ja compliance-riskit. Varainhoidon tuotteiden myyntiin kohdistuu yksityiskohtaista sääntelyä, jolla pyritään varmistamaan, että asiakas ymmärtää sijoituspäätöksensä riskit ja kustannukset sekä ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset. Sijoitustuotteiden myyntiin liittyy maineriski. Markkinakehityksen vaikutus hallinnoitaviin varoihin altistaa liiketoiminnan ansainnan markkinariskeille.

Riskejä hallitaan parantamalla prosessien laatua ja varmistamalla, että tuotetarjooma vastaa asiakaskysyntää ja -tarpeita. Monipuolinen tuotetarjooma parantaa asiakaspysyvyyttä tilanteessa, jossa asiakas haluaa vaihtaa tai hajauttaa sijoituskohteita. Riskeille varataan pääomatarvetta osana muut arvioitavat riskit -riskilajia.

Compliance-organisaatio raportoi compliance-riskeistä ja Riskienhallintatoiminto muista Varainhoito-ansaintalogiikkakokonaisuuden riskeistä hallituksen riskivaliokunnalle ja toimivalle johdolle osana OP Ryhmän riskianalyysiä.

1.1.3.3 Vakuutustoiminnan riskit

Henkivakuutusriskit

Henkivakuutustuotteiden sisältämät biometriset riskit johtuvat siitä, että kuolemantapausten tai työkyvyttömyyden perusteella korvauksia maksetaan enemmän kuin on ennakoitu tai eläkkeitä maksetaan ennakoitua pidempään. Kuolevuus ja jäljellä olevan eliniän odote vaikuttavat henkivakuutusyhtiön riskiasemaan kuolemanvaravakuutuksissa ja eläkevakuutuksissa. Varsinkin etuusperusteisessa ryhmäeläkevakuutuksessa ja muissa elinikäisiä eläkevakuutuksia sisältävissä kannoissa pitkäikäisyysriski on suuri, sillä nämä sopimukset eivät sisällä merkittävästi riskiasemaltaan vastakkaista kuolevuusriskiä.

Vakuutuksenottajien asiakaskäyttätymisestä syntyvät raukeamisriski ja takaisinostoriski. Vakuutuksenottajalla on oikeus lopettaa vakuutusmaksujen maksaminen, lopettaa sopimus ennaikaisesti tai muuttaa sopimusta sopimukseen sisältyvän option perusteella siten, että muutetussa sopimuksessa yhtiöllä on aiempaa suurempi riski. Yksi esimerkki edellä mainituista optioista on asiakkaan oikeus vaihtaa varojensa tuotto sijoitussidonnaisesta laskuperustekorkoiseksi, mikä kasvattaa korkokuluja. Toinen esimerkki on eläkkeen lykkääminen, mikä kasvattaa sekä pitkäikäisyysriskiä että raukeamisriskiä. Asiakaskäyttätymiseen liittyvälle takaisinostoriskille alttiita ovat erityisesti säästövakuutukset ja kapitalisaatiosopimukset, joissa asiakkaalla on takaisinosto-oikeus sekä riskivakuutukset, jotka vakuutuksenottaja voi päättää milloin vain niin halutessaan. Eläkevakuutuksissa takaisinosto on mahdollinen vain poikkeustapauksissa.

Kustannusriskillä tarkoitetaan tilannetta, jossa toteutuvat vakuutus sopimusten hallinnoinnin, hoidon ja korvaustoiminnan kustannukset eroavat hinnoittelussa arvioituista kustannuksista. Vakuutusten ennaikainen raukeaminen voi myös vaarantaa vakuutusten hinnoittelussa käytettyjen kustannusoletusten pitävyyden ja siten myötävaikuttaa kustannusriskin toteutumiseen.

Henkivakuutusriskien edellyttämää pääomien tarvetta arvioidaan vakavaraisuuspääomavaateella (SCR) ja taloudellisella pääomatarpeella. Arviota täydennetään stressitesteillä.

Henkivakuutuksen vakuutusriskejä hallitaan huolellisella riskinvalinnalla ja hinnoittelulla sekä varmistamalla vakuutusvelan tarkka ja turvaava arvostus. Asiakas- ja riskinvalintalinjaukset kuvataan säännöllisesti päivitettävässä asiakas- ja riskivalintaohjeessa.

Kuolevuuteen ja pitkäikäisyyteen liittyvät riskit hinnoitellaan vakuutuksen myöntämishetken olosuhteiden ja tilanteen perusteella turvaavasti. Yhtiöllä on hyvin vähäiset oikeudet muuttaa näiden pitkäaikaisten sopimusten hintoja. Tästä syystä riski hinnoitteluperusteiden mahdollisesta muuttumisesta myöhemmin jää vakuutusyhtiön kannettavaksi siten, että

uusmyynnin maksuja korotetaan ja yhtiö kirjaa myydylle kannalle vakuutusvelan täydennyksen. Riskiasemaltaan vastakkaisten vakuutusten tarjoaminen vähentää koko vakuutuskannan nettorisikiä.

Asiakaskäyttäytymiseen liittyvää ennenaikaista raukeamisriskiä ja riskiä asiakkaan optiosta vaihtaa varojensa tuottoa takuukorkoiseksi hallitaan kilpailukykyisellä tuotevalikoimalla, sopivilla tuoterakenteilla sekä kannusteilla ja sanktioilla sopimusehdoissa.

Kustannusriskiä hallitaan riittävällä kulukurilla sekä turvaavalla hinnoittelulla. Hinnoittelussa tehtyjen oletusten toteutumista seurataan jatkuvasti ja tarvittaessa uusmyynnin maksuja korotetaan ja myydyin vakuutuskannan osalta kirjataan vakuutusvelan täydennys.

Riskiä rajoitetaan myös jälleenvakuutuksella, jonka taso määritetään OP-Henkivakuutuksen hallituksen hyväksymissä jälleenvakuutusperiaatteissa. Jälleenvakuutusperiaatteissa asetetaan rajat enimmäisomapidätykselle sekä katastrofisuojan kapasiteetille. Jälleenvakuutusperiaatteet rajoittavat myös jälleenvakuutuksen vastapuoliriskin ottovaltuuksia, sillä dokumentissa asetetaan limiitit vastapuolen luottoluokituksen ja jälleenvakuutuksen sopimustyyppin (sopimusliike, fakultatiivinen) perusteella.

Vastuullinen vakuutusmatemaatikko antaa vuosittain yhtiön hallitukselle selvityksen vakuutusvelan vaatimusten jatkuvasta noudattamisesta, vakuutusliikkeen luonteen asettamista vaatimuksista sekä aktuaaritoiminnon lausunnot vakuutuspolitiikasta ja jälleenvakuutusjärjestelyistä.

Vakuutusriskien sitomaa taloudellista pääomatarvetta limitoidaan suhteessa OP Ryhmän sisäiseen pääomaan. Vakuutusriskien määrää ohjaa osaltaan myös pääomasuunnitelmassa asetettu tavoite oman varallisuuden ja vakavaraisuuspääomavaateen suhteelle.

Vahinkovakuutusriskit

Vakuutustoiminta perustuu riskin ottamiseen ja sen hallintaan. Merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät riskin valintaan ja hinnoitteluun, jälleenvakuutussuojan hankkimiseen ja vakuutusvelan riittävyteen. Vahinkovakuutuksessa vakuutusvelkariski liittyy erityisesti sellaisiin vakuutuslajeihin, joissa vahingot selviävät hitaasti. Biometrisiä riskejä muodostuu myös vahinkovakuutusyhtiöiden sellaisten vahinkovakuutusten myöntämisestä, joissa vakuutustapahtuman seurauksena maksetaan jatkuvaa eläkettä.

Vahinkovakuutusriskejä arvioidaan vakavaraisuuspääomavaateella (SCR) ja taloudellisella pääomatarpeella. Arviota täydennetään stressitesteillä.

Vahinkovakuutusriskejä hallitaan huolellisella riskinvalinnalla ja hinnoittelulla sekä varmistamalla vakuutusvelan tarkka ja turvaava arvostus.

Vakuutusten hinnoittelu perustuu riskivastaavuuteen, jolla tarkoitetaan sitä, että vakuutuksen riskimaksu vastaa vähintään vakuutuksesta aiheutuvia korvauskustannuksia. Vakuutusmaksu sisältää myös komponentit toimintakuluille ja pääoman kustannukselle.

Vastuuvallinnan perusteet (asiakasvalinta ja sen kriteerit sekä lajikohtaiset päätöksentekorajat) määritellään vuosittain päivitettävässä riskipolitiikassa sekä sitä täydentävässä ohjeistuksissa. Dokumentit määrittävät päätöksentekovaltuudet porrastetusti vakuutusriskin suuruuden mukaan sekä vakuutuslajeittain riskit, joita merkitään vain rajoitetusti ja Vakuutusasiakkaat-johtoryhmän harkinnalla.

Vahinkovakuutuksen vakuutuskaudet ovat pääsääntöisesti vuosivakuutuksia tai sitä lyhyempiä, ja vakuutusriskitason muutokset pystytään useimmiten siirtämään vakuutuksen hintoihin nopeasti. Sellaisten pitkäkestoisten vakuutuslajien osalta, joissa riskien keskinäinen riippumattomuus ei ehkä toteudu, riskiä hallitaan asettamalla vuosittaiset merkitsemislimiitit.

Riskiä rajoitetaan myös jälleenvakuutuksella, jonka taso määritetään hallitusten hyväksymissä jälleenvakuutusperiaatteissa. Jälleenvakuutus toteutetaan pääosin riski- (vakuutettu kohde) ja vahinkotapahtumakohtaisin jälleenvakuutussuojin. Mahdolliset aukot jälleenvakuutusturvassa estetään huolellisella UW-ohjeistuksella. Jälleenvakuutusten saatavuuden

muodostamaa riskiä valvotaan tiiviisti. Vakuutuslajista riippumatta suuret yksittäiset riskit, kuten luonnonkatastrofien tai ihmisen toiminnan mahdollisesti aiheuttamat vahinkokumulaatiot, jälleenvakuutetaan.

Jälleenvakuutusperiaatteissa asetetaan rajat enimmäisomapidätykselle sekä katastrofisuojan kapasiteetille. Jälleenvakuutusperiaatteet rajoittavat myös jälleenvakuutuksen vastapuoliriskin ottovaltuuksia, sillä dokumentissa asetetaan limiitit vastapuolen luottoluokituksen ja jälleenvakuutuksen sopimustyyppin (sopimusliike, fakultatiivinen, fronting) perusteella. Paikalliset riskikeskittymät otetaan huomioon omaisuus- ja keskeytysriskien EML-arvioissa (Estimated Maximum Loss, suurin todennäköinen vahinko) ja jälleenvakuutusuojaan sisältyvässä EML-murtumasuojassa.

Vakuutusvelan määrä arvioidaan turvaavasti niin, että se riittää vakuutuslajista aiheutuvien velvoitteiden suorittamiseen. Tämä toteutetaan siten, että vakuutusvelalle arvioidaan ensin odotusarvo, jonka päälle on määritetty sen epävarmuudesta johtuva varmuuslisä. Vastuullinen vakuutusmatemaatikko antaa vuosittain yhtiön hallitukselle selvityksen vakuutusvelan vaatimusten jatkuvasta noudattamisesta, vakuutusliikkeen luonteen asettamista vaatimuksista sekä aktuaaritoiminnon lausunnot vakuutuspolitiikasta ja jälleenvakuutusjärjestelyistä.

Vakuutusriskien sitomaa taloudellista pääomatarvetta limitoidaan suhteessa ryhmän sisäiseen pääomaan. Vakuutusriskien määrää rajoittaa osaltaan myös pääomasuunnitelmassa asetettu tavoite oman varallisuuden ja vakavaraisuuspääomavaateen suhteelle.

Markkina- ja vastapuoliriskien hallinta henki- ja vahinkovakuutus toiminnassa

Rakenteellisen korkoriskin ja sijoitustoiminnan muiden riskien hallinta

Henki- ja vahinkovakuutuksen markkinariskien hallinta kattaa koko taseen markkinariskit, mikä käsittää vakuutusvelan, sijoitukset ja johdannaiset. Sijoitustoiminnan tarkoitus on asiakastuoton varmistaminen, vakuutusvelan katteena toimiminen ja katteen tuottava sijoittaminen.

Rakenteellisen korkoriskin eli korkotaseen riskin tarkastelu alkaa siitä, miten hyvin korkosijoitusten ja vakuutusvastuiden kassavirrat on sovitettu toisiinsa (Asset and Liability Management = ALM). Korkeiden muutoksella on vaikutus sekä vakuutusvelkojen että sijoitusten ja suojaavien johdannaisten arvoon.

Solvenssi II -kehikossa ja taloudellisen pääomatarpeen mallissa vakuutusvelan diskonttokäyrään sisältyy volatilitteettikorjaus, mikä altistaa korkotaseen myös luottomarginaaliriskille. Korkeiden lasku ja luottoriskimarginaalien kaventuminen nostavat vakuutusvelan nykyarvoa. Korkotaseen luottomarginaaliriskin tason kannalta oleellista on varojen ja velkojen riskiprofiilien yhdenmukaisuus. Vakuutusvelan korkoriskin suojausta voidaan toteuttaa sekä suorilla korkosijoituksilla että korkojohdannaisilla käyttäen, joten nettokorkoriski muodostuu sekä vakuutusvelan korkoriskistä että vakuutusvelan katteena olevien korkosijoitusten ja johdannaissuojien riskiprofiilista.

Sijoitustoiminnassa otetaan huomioon muun muassa vakuutusvelan kassavirtarakenteesta syntyvä rakenteellinen korkoriski sekä vakuutusvelan asettamat muut vaatimukset sijoitusomaisuudelle ja sen likviditeetille. Myös kohtuusperiaatteen soveltaminen henkivakuutuksessa vaikuttaa sijoitustoiminnan tavoitteisiin ja riskinoton määrään.

Markkinariskien suuruutta mitataan ja rajataan Value at Risk -mittarilla ja erilaisin herkkyyssmittarein sekä taloudellisen pääomatarpeen ja vakavaraisuuspääomavaateen (SCR) määrällä. Arviota täydennetään stressitestillä. Omaisuuslajialokaatiojakaumaa tarkastelemalla arvioidaan vakuutusyhtiöiden riskikeskittymiä omaisuusluokkatasolla.

Korkotaseen markkinariskejä rajoitetaan ansaintalogiikkakohtaisten riskipolitiikkojen mukaisissa yhtiön hallituksen vahvistamissa sijoitussuunnitelmissa markkina- ja keskittymäriskilimiitein. Omaisuusluokkarajoitteet asetetaan likvideille ja epälikvideille sijoituksille. Suomi-yhtiöstä OP-Henkivakuutukseen siirtyneelle henkivakuutuskannalle (ETA 1) ja eläkevakuutuskannalle (ETA 2) laaditaan kummallekin omat erilliset sijoitussuunnitelmat. Sijoitussuunnitelmissa vakuutusyhtiöiden hallitukset hyväksyvät myös johdannaisten käytön periaatteet. Ryhmän riskipolitiikan linjausten ja limitoinnin lisäksi sijoitussalkkuja rajaavat myös yhtiöiden hallitusten vahvistamat vastuullisen sijoittamisen linjaukset.

Vakuutusyhtiöiden vakuutusvelasta ei lähtökohtaisesti aiheudu valuuttariskiä, koska niiden vakuutusvelka on pääsääntöisesti euromääräinen ja OP-Henkivakuutuksen osalta kokonaan euromääräinen. Tästä syystä myös merkittävä osa vakuutusvelan katteena olevista sijoituksista allokoidaan euromääräisiin arvopapereihin.

Vastapuoliriskien hallinta

Jälleenvakuuttajien vastapuoliriskiä hallitaan luottoluokka- ja vastapuolikohtaisilla limiiteillä sijoitussuunnitelmien ja hallituksen vahvistamien jälleenvakuutusperiaatteiden mukaisesti.

Sijoitussalkun vastapuoliriskiä rajoitetaan luottoluokakohtaisilla allokaatiolimiiteillä.

Vastapuoliriskiin varataan pääomia sekä taloudellisen pääomatarpeen mallissa että SCR-laskennassa.

1.1.3.4 Ryhmätasoiset riskit

Operatiiviset riskit

Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivinen riski on ns. seuraamusriski, jota aiheutuu kaikesta liiketoiminnasta ja joka voi aiheutua puutteellisista tai virheellisistä menettelytavoista, prosesseista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. Operatiivinen riski voi ilmetä taloudellisina tappioina tai muina haitallisina seuraamuksina, kuten maineen tai luottamuksen heikkenemisenä tai menetyksenä.

OP Ryhmässä operatiivisiin riskeihin luetaan mm. ICT- ja turvallisuusriskit. Lisäksi operatiivisia riskejä ovat tietopääoma-, compliance- ja malliriskit, jotka on luokiteltu niiden erityispiirteiden vuoksi omiksi riskilajeikseen.

Operatiivisten riskien hallinta liiketoiminnassa

Operatiivisten riskien hallinnan tavoitteena on varmistaa keskeisten liiketoimintoprosessien ja toimintojen tehokkuus ja laatu sekä niiden jatkuvuus myös poikkeuksellisissa olosuhteissa. Jokaisen OP Ryhmän yrityksen johto ja prosessin omistaja on vastuussa operatiivisten riskien hallinnan järjestämisestä edellä mainittujen tavoitteiden mukaisesti liiketoimintojen erityispiirteet huomioiden.

Operatiivisten riskien hallinnalla yritysten johto ja prosessien omistajat varmistavat, ettei riskeistä aiheudu ennalta arvaamattomia taloudellisia menetyksiä tai muita haitallisia seuraamuksia. Operatiivisten riskien laadullisen luonteen vuoksi niiltä ei voi koskaan suojautua täysin eikä niiden haitallisia vaikutuksia pystytä kaikissa tapauksissa estämään. Operatiivisten riskien hallinnalla ei myöskään aina pyritä riskin poistamiseen kokonaisuudessaan, vaan riskin hallitsemiseen siten, että riskitaso on hyväksyttävissä.

Turvallisuusriskien hallinnan ja turvallisuustyön tavoitteena on koko organisaation turvallisuuskulttuurin kasvattaminen, tarvittavan turvallisuustason kehittäminen ja ylläpitäminen painottuen ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin sekä tehokkaaseen uhka- ja häiriötilanteiden hallintaan. Uhkatilanteissa henkilöturvallisuuden varmistaminen on aina ensisijainen tavoite ja omaisuuden sekä tiedon turvaaminen toissijainen.

ICT-riskien hallinnan tavoitteena on varmistaa keskeisiin liiketoimintoprosesseihin kuuluvien ja niitä tukevien järjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien turvallisuus, saatavuus ja nopea toipuminen häiriötilanteessa. Jokaisen järjestelmän omistajan vastuulla on huolehtia edellä mainittujen tavoitteiden toteutumisesta myös ulkopuolisten ICT-palveluntarjoajien osalta.

Operatiivisten riskien hallinnan järjestämisessä keskeisiä osa-alueita liiketoiminnassa ovat mm.:

- Selkeät organisaatorakenteet ja määritetyt vastuut.
- Prosessit, joiden omistajat on nimetty ja joiden omistajat vastaavat prosessin tehokkuudesta ja laadusta sekä sääntelymukaisuudesta prosessin omistajan tehtävien ja vastuiden mukaisesti.
- Henkilöstö, jolla tulee olla työtehtäviensä vaatima riittävä osaaminen ja pätevyys sekä vastuut ja tavoitteet, jotka on asetettu ja kuvattu selkeästi ja joista on tiedotettu asianmukaisesti.
- Suunnitelmallinen sisäisten ja ulkoisten vaatimusten täyttäminen turvallisuusriskien hallinnaksi (torju, havaitse, reagoi)
- Sellaiset käyttöoikeudet ja -valtuudet tietoihin ja ICT-järjestelmiin, jotka perustuvat työtehtäviin ja jotka on rajattu ainoastaan työntekijän tehtäviensä suorittamiseen tarvitsemiin tietoihin ja ICT-järjestelmiin. Käyttöoikeushallinnan

ja -valvonnan vastuu on OP Ryhmän yrityksen johdolla. Tähän sisältyy myös mahdollisten vaarallisten työyhdistelmien määrittäminen ja niiden välttäminen.

- Tieto- ja kyberturvallisuuden riittävyyden ja ajantasaisuuden varmistaminen. Tätä liiketoiminnassa toteutetaan mm. valvonnalla, systemaattisilla teknisillä järjestelyillä, päivittäisillä valvontatoimenpiteillä sekä kohdistetuilla tietoturva-auditoinneilla.
- Kaikkien tietojen oikeellisuuden todentaminen. Yrityksen johto ja prosessien omistajat vastaavat tiedon käytettävyydestä, eheydestä, luottamuksellisuudesta ja saatavuudesta teknisten ja hallinnollisten toimenpiteiden avulla sekä tiedon suojaamisesta asiattomalta pääsylvä ja laittomalta tai vahingossa tapahtuvalta tietojenkäsittelyltä.
- Tietovarantojen tunnistaminen ja luokittelu niiden kriittisyyden mukaan, ottaen huomioon tiedon luottamuksellisuus, eheys ja saatavuus. Tietovarannon omistajan vastuulla on luokittelu ja tarvittavat suojaustoimenpiteet. Tietovaranto on tiettyä käyttötarkoitusta varten muodostettu joukko tietoja, kuten esimerkiksi sovellus tietokantoihin tai analytiikkaa varten muodostettu datasetti tai taulu.

Operatiivisten riskien hallinta perustuu jatkuvalla riskien tunnistamisella ja analysoinnilla. Riskien tunnistamisessa huomioidaan myös liiketoiminnan tulevia ja kehityksessä olevia riskejä, ilmasto- ja ympäristövaikutuksia, turvallisuuteen kohdistuvia uhkia ja ulkoisia vaatimuksia sekä suunnitellaan tarvittavat hallintakeinot riskiperusteisesti. Yritysten johto ja prosessien omistajat ovat vastuussa siitä, että liiketoimintaprosesseihin, palveluihin ja tuotteisiin sekä niihin kuuluviin ICT-järjestelmiin liittyvät riskit tunnistetaan ja arvioidaan ja että riskeille toteutetaan tarvittavat kontrollit hyväksyttävän riskitason saavuttamiseksi ja prosessien toimivuuden sekä tehokkuuden varmistamiseksi. Toteutettavia kontroleja on syytä pyrkiä automatisoimaan tai tukemaan automaatiolla.

OP Ryhmässä uudet ja merkittävästi muutettavat tuotteet, palvelut, toimintamallit ja prosessit ja järjestelmät sekä ulkoistukset riskiarvioidaan ennen käyttöönottoa keskusyhteisön riskienhallintatoiminnon hyväksymien menettelytapojen mukaisesti. Riskiarviointimenettelyn toteuttaminen on liiketoiminnan vastuulla. Riskilausunnossaan toisen puolustuslinjan toiminnot voivat eskaloita käyttöönoton päätöksenteon korkeariskisissä, periaatteellisesti tärkeissä ja uusissa riskeissä sisältävissä hankkeissa. OP Ryhmässä tarjotaan asiakkaille vain ryhmätasolla hyväksytyjä tuotteita, palveluja ja liiketoimintamalleja.

Määrämuotoisten operatiivisten riskien hallinnan menettelytapojen ja yksittäisten riskien hallintakeinojen ohella OP Ryhmän yritykset voivat siirtää toteutuneen operatiivisen riskin vaikutuksia yrityksen ja OP Ryhmän ulkopuolelle vakuuttamalla.

Operatiivisten riskien hallinnan viitekehykset

OP Ryhmässä operatiivisten riskien hallinnan viitekehys jakautuu taaksepäin katsoviin (esim. operatiiviset riskitapahtumat), tilannetta arvioiviin ja ennakoiviin menettelytapoihin (riskikartoitukset, jatkuvuuden hallinta, uusien tuotteiden riskiarviointi). Keskusyhteisön riskienhallintatoiminto vastaa OP Ryhmän operatiivisten riskien hallinnan viitekehystä, sen ylläpitämisestä ja kehittämisestä sekä antaa tarkemmat ohjeet OP Ryhmässä noudatettavista operatiivisten riskien hallinnan menettelytavoista. Riskienhallintatoiminto ylläpitää OP Ryhmässä käytettävää operatiivisten riskien riskikirjastokokonaisuutta, johon kuuluvat syy-, seuraus-, standardiriski- ja kontrollikirjastot ja jota se katselmoi säännöllisesti sen ajantasaisuuden ja kattavuuden varmistamiseksi.

Keskusyhteisön riskienhallintatoiminto raportoi OP Ryhmän operatiivisten riskien hallinnasta ja riskitasosta johdolle Riskienhallintatoiminnon toteuttamassa säännöllisessä raportoinnissa. Yrityksen johto raportoi säännöllisesti operatiivisten riskien hallinnasta ja sen tasosta ko. yrityksen hallitukselle.

OP Ryhmän turvallisuuden ohjausta, vastuita, valvontaa ja kehittämistä hallitaan OP Osuuskunnan hallituksen hyväksymillä Yritysturvallisuusperiaatteilla, joka mahdollistaa ryhmätasoisien yhtenäisen turvallisuustyön. Periaatteet ja siitä johdetut ohjeet muodostavat yritysturvallisuuden johtamis- ja hallintamallin.

OP Ryhmässä kyberturvallisuutta johdetaan, valvotaan ja raportoidaan keskitetyllä kyberturvallisuuden hallintamallilla. Kyberturvallisuusorganisaatio antaa tarkemmat menettelytapa- ja toimintaohjeet ryhmän tietoturvallisuuden toimeenpanosta, varmistamisesta sekä mahdollisten tietoturvapoikkeamatilanteiden hallinnasta. Kyberturvallisuuden toimintaohjeet ovat linjauksia, jotka ohjaavat ryhmän toimintaa ja joita tulee noudattaa kaikessa tekemisessä, niin uusien järjestelmiä ja ratkaisuja kehitettäessä kuin niitä hankittaessa. OP Ryhmän kyberturvallisuus vastaa näistä ohjeista tehtyjen

poikkeuksien hallinnan prosessista sekä ohjeistuksesta. Keskusyhteisökonsernin kyberturvallisuusorganisaatio tuottaa OP Ryhmän ylimmälle johdolle säännönmukaista raportointia ryhmän tietoturvallisuutta ja -suojaa vaarantaneista tilanteista.

Keskusyhteisön riskienhallintatoiminto tekee OP Ryhmän operatiivisen riskin stressitestauksen kerran vuodessa. Operatiivisen riskin stressitestaus tarkoittaa herkkyyksianalyyseja ja skenaarioita. Herkkyyksianalyyseissa hyödynnetään koko OP Ryhmässä toteutuneita riskitapahtumia sekä riskikartoitusprosessissa tunnistettuja riskejä ja niiden arvioituja vaikutuksia. Skenaarioiden (vaihtoehtoisten toteutumisenäkymien) avulla pyritään puolestaan tunnistamaan riskejä ja arvioimaan niiden vaikutuksia ennakoivasta näkökulmasta.

Tietopääomariski

Tietopääomariskin hallinta

Tietopääomariski on operatiiviseen toimintaan liittyvä riski, ja tietopääomariskin hallinta täsmentää osaltaan operatiivisten riskien hallintaa.

OP Ryhmän tietopääoma sisältää kaiken ryhmän hallussa olevan tiedon eri muodoissaan. Tietopääoman arvo perustuu sen liiketoiminnalliseen hyödynnettävyyteen ja tehokkaaseen riskienhallintaan sekä viime kädessä sen tuottavuuteen finanssiliiketoiminnassa.

Riskienhallintaprosessien luotettavuus on riippuvainen liiketoimintaprosessien tuottamasta tiedosta, koska riskianalyyseja, tunnusluvut ja skenaariot tuotetaan osittain tai kokonaan tämän tiedon pohjalta. Täten tieto ja siitä tuotettu informaatio ovat kaiken finanssiliiketoiminnan erottamaton ja monitasoinen tuotantotekijä, jota kutsutaan tietopääomaksi. Tietopääomaan liittyvä riski koskettaa yhtäläisesti jokaista riskialuetta.

Tietopääomariski realisoituu, kun liiketoimintaa joudutaan johtamaan epävarmuutta sisältävän tiedon perusteella. Tällöin liiketoimintariskiin varautuminen saattaa olla tarpeettoman suurta, mikä voi johtaa rahalliseen tappioon. Esimerkiksi huonon tiedonlaadun vuoksi korotettu pääomavaade voi sitoa muuhun käyttöön hyödyllistä pääomaa. Operatiivisella tasolla haasteet asiakaspalvelu- tai muissa prosesseissa eivät johda parhaaseen mahdolliseen asiakas- ja työntekijätyytyväisyyteen.

Tietopääomariskin hallinnan hyödyt

Tietopääomaan liittyvän riskin hallinta tuottaa selkeää liiketoimintahyötyä, kun OP Ryhmän päätöksenteko, johtaminen ja raportointi perustuvat oikeelliseen ja kattavaan tietoon. Lisäksi tietopääomariskin hallinnalla osana tehokkaita riskienhallintaprosesseja varmistetaan OP Ryhmän sääntelymukaisuuden riittävyttä.

Tietopääomariskin hallinnan yhteiset toimintatavat OP Ryhmässä

Tietopääomariskien hallintaa varten OP Ryhmässä on olemassa ryhmätasoiset OP:n tiedonhallintamalli sekä OP:n tiedon laadun viitekehys. Nämä antavat raamit, joiden mukaan tietoa tulee hallita ja käsitellä. Tiedonhallintamallin ja tiedon laadun viitekehysten lisäksi ryhmässä käytössä olevat laadulliset vaatimukset ovat määritetty hyvien tiedonhallinnan ja tiedon laadun käytäntöjen noudattamista ryhmätasoisesti.

Kaikkien OP Ryhmän toimijoiden tulee soveltaa ryhmätasoisia tiedonhallinnan linjauksia ja oman toimintansa kautta osallistua niiden kehittämiseen.

Johdon vastuulla tietopääoman hallinnassa on

- edistää tiedonlaadun riskien tunnistamista, arviointia ja hallintaa. Tähän kuuluu niiden viitekehysten katselmointi ja hyväksyminen, joiden noudattamisella minimoidaan tietopääomariskiä eli varmistetaan tiedon hyvää laatua.
- huolehtia siitä, että viitekehysten edellyttämät toimintatavat tulevat noudatetuiksi. Noudattaminen edellyttää selkeää tilannekuvaa tiedon määrittelyn, keräämisen ja prosessoinnin hallittavuuden tilasta sekä näiden teknisistä ja laillisista edellytyksistä.
- sisällyttää tietoon liittyvien kyvykkyyksien edistäminen ja erityisesti puutteiden korjaaminen IT-infrastruktuuriin liittyvään strategiaan osiin.

- huolehtia, että kriittistä tietopääomaa sisältävien järjestelmien kehittämisessä on riittävä määrä taloudellisia ja inhimillisiä resursseja.
- huolehtia riskiraportoinnin riittävistä määrittelyistä ja ymmärtää se, millaisia rajoitteita tiedon laadun tila riskiraportoinnille aiheuttaa. Johdon tulee asettaa tavoitteet riskiraporttien oikeellisuudelle ja täsmällisyydelle sekä normaali- että kriisitilanteessa. Näiden vaatimusten tulee heijastaa päätösten kriittisyyttä, joita raportoinnin perusteella tehdään.
- olla tietoinen OP Ryhmän sääntelymukaisuuden tilasta tiedon hallintaa ja tiedon laatua koskevan sääntelyn osalta. Johdolla on oltava käsitys niistä toimenpiteistä, joita tämän eteen on tehty tai joita tulevaisuudessa tarvitaan sääntelymukaisuuden parantamiseksi.

Malliriskit

OP Ryhmän määritelmän mukaisesti malleihin sisältyy erityyppisiä kvantitatiivisia menetelmiä kuten

- omassa hallinnassa olevaan tietoon perustuvia tilastollisia/matemaattisia malleja, joiden avulla saadaan perustietojen historia-aineistoista edelleen johdettuja tietoja
- mallinnuksen avulla johdettuja omaan tai ulkoiseen tietoon perustuvia syötetietoja, joita hyödynnetään kaavoissa, laskennassa, luokitteluisissa tai säännöstoissa
- finanssiliiketoiminnassa vakiintuneita matemaattisia kaavoja, joihin parametrien arvot saadaan markkinoilta.

Mallien käyttöön liittyvällä riskillä, malliriskillä, tarkoitetaan mahdollista tappiota tai maineen menetystä aiheutuen mallien tulosten perusteella tehdyistä päätöksistä. Malliriski on täten toiminnan laatuun ja kyvykkyyksiin liittyvä ns. seuraamusriski. Mallien käyttöön liittyvä riski on luonteeltaan operatiivinen riski, joka voi aiheutua esimerkiksi puutteellisista tai epäselvistä mallien hallinnan vastuista mallin elinkaaren eri vaiheissa tai puutteellisesta dokumentaatiosta. Malliriskien hallinta täsmentää osaltaan operatiivisten riskien hallintaa.

Malliriskien lähteet voidaan jakaa kolmeen kategoriaan:

- mallien kehitysvaiheen puutteisiin
- mallien täytäntöönpanon puutteisiin ja
- mallien käytön puutteisiin.

Näihin kaikkiin liittyy yhteisiä riskilähteitä, kuten puutteet tiedossa tai sen laadussa, matemaattisten menetelmien ja mallien välisten riippuvuuksien riittämätön tuntemus sekä puutteet liiketoiminnan, riskimittauksen ja sääntelyn tuntemisessa.

Mallien ja malliriskien hallinnalla pyritään varmistamaan, että mallit kuvaavat ko. ilmiötä riittävän tarkasti ja niiden käyttö on asianmukaisesti järjestetty. Käyttöön liittyviltä riskeiltä ei voida täysin suojautua. Riskienhallinnan keinoin pyritään varmistamaan, että mallien käyttöön liittyvät riskit tunnistetaan ja tähän liittyvä riskitaso on hyväksyttävä. Luottoriskin omien varojen vaateen laskennassa hyödynnettävien mallien kohdalla malliriskiä kvantifioidaan sääntelyn edellyttämällä tavalla huomioiden mallien tuloksissa tarvittava varovaisuuslisä. Malliriskejä hallitaan selkeillä roolituksilla ja vastuiden määrittelyllä sekä varmistamalla riittävä kvantitatiivisten menetelmien osaaminen ja resursointi.

OP Ryhmän malliriskien hallintakehikko määrittelee mallien ja malliriskien hallinnan roolit ja vastuut sekä mallin elinkaaren aikana noudatettavat toimintatavat. Mallin elinkaari koostuu mallin kehittämisestä, tuotantototeutuksesta ja käytöstä sekä mallin ylläpidosta tai sen käytöstä poistumisesta.

Mallien ja malliriskien hallinnan toteuttamiseksi mallit luokitellaan niiden liiketoimintakriittisyyden mukaisesti ottaen huomioon mallin käyttökohde ja mallin metodologian vakiintuneisuus. Kriittisimpiä mallien käyttökohteita ovat riskin hinnoittelu, sopimusten arvostus tuloslaskelmaa varten ja riskin mittaaminen viranomaispääomavaateen tai sisäisen taloudellisen pääomatarpeen laskemiseksi.

Mallien vakiintuneisuus käyttökohteissaan vähentää niiden kriittisyyttä. Vakiintuneiden markkinakäytäntöjen mukaisten mallien käytön riskit liittyvät pääosin niiden implementoinnin oikeellisuuteen. Omaan tietopääomaan perustuvat itse kehitetyt mallit sisältävät eniten riskiä ilmiön mallinnuksen ja mallin virheallisuuden suhteen.

Mallien kehittäminen vaatii ensisijaisesti omaa, laadukkaaksi todettua historia-aineistoa tarvittavasta tiedosta, oikein kvantifioitua riskiposition määrää ja omaisuus- tai velkaerän arvostamiseen soveltuvaa markkinainformaatiota. Mallin on sovelluttava mallinnettavan ilmiön tarkasteluun. Yleisesti käytettyjä ja hyväksi todettuja mallinnusmenetelmiä ja malleja käytetään aina, kun tällaisia on saatavilla. Mallien kehittämisessä pyritään tunnistamaan mallin puutteet sekä tilanteet, joissa malli toimii heikosti. Siltä osin, kun malleja ei voida toteuttaa kuvattavan ilmiön luonteen vaatimalla tavalla, on kuvattava puutteet sekä ratkaisut, joilla näitä on pyritty mallinnuksessa korjaamaan. Mallien kehittäminen eriytetään niiden validoinnista. Sääntely ja riskienhallinnalliset näkökulmat on otettava huomioon mallin kehittämisessä.

Mallia käytetään vain käyttötarkoitukseen, johon se on kehitetty ja hyväksytty. Mikäli eri käyttötarkoituksiin on käytettävä eri tavoin määriteltyjä parametrien arvoja, on valinnat tarkoin perusteltava ja dokumentoitava. Mallin käytön laajennus uuteen sovelluskohteeseen edellyttää aina uuden päätöksen. Mallin tuloksiin vaikuttavat tuoreemman aineiston perusteella tehtävät mallien parametrien päivitykset tunnistetaan erikseen varsinaisista mallimuutoksista.

OP Ryhmässä otetaan käyttöön vain malleja, joiden toimivuus ja toteutus on varmistettu riittävällä tavalla. Päätös käyttöönotosta dokumentoidaan toimielimen pöytäkirjaan ja toimitetaan tiedoksi riskienhallinnalle.

Mallin omistajuuteen kuuluu yksikäsitteinen vastuu ymmärtää kaikki yksittäiset seikat tai muuttujat, jotka vaikuttavat ko. liiketoiminnan kannattavuuteen, ja ymmärtää näiden muuttujien väliset riippuvuudet. Mallin omistajan vastuulla on myös seurata, miten nämä muuttujat ja niiden riippuvuudet muuttuvat ajassa.

Mallien käytön jatkuvassa arvioinnissa käytetään määrämuotoista ja säännöllistä monitorointia. Monitoroinnin laajuuden, yksityiskohtaisuuden ja frekvenssin on oltava oikeassa suhteessa mallin merkittävyyteen. Monitoroinnin toteutuksessa otetaan huomioon sääntelystä tulevat vaatimukset. Mikäli monitorointi osoittaa mallin toimivuuden heikentyneen tai vuosittainen riskientunnistamisprosessi nostaa esille trendinomaisia tai rakenteellisia muutoksia toimintaympäristössä, niin tällöin on suoritettava validointi etenkin, jos mallilla arvioidaan merkittäväksi arvioituja riskejä.

Mallien toimivuus arvioidaan säännöllisellä määrällisellä ja laadullisella tarkastelulla eli validoinnilla. Validointivaade koskee myös liiketoiminnan implementoimia malleja eikä pelkästään riippumattoman toiminnon implementoimia malleja. Validoinneissa noudatetaan ennalta määriteltyjä menettelyjä, tarkasteluja ja testejä. Arvioinnissa otetaan huomioon mallin käyttötarkoitus ja sen merkittävyys.

Mallin elinkaaren jokaisessa vaiheessa kiinnitetään huomiota myös riittävään dokumentointiin ja dokumentoinnille asetettujen sääntelyvaateiden toteutumiseen. Riskienhallinta vastaa yhtenäisen dokumentointirakenteen kehittämisestä ja ylläpidosta.

Johdon raportointiin sisällytetään tietoa mallien toiminnasta ja niiden merkittävyydestä, eri osa-alueiden parannustarpeista sekä edistymisestä aiemmin havaittujen puutteiden korjaamisessa ja malleja koskevista muutoksista. Lisäksi johdon on oltava tietoinen siitä, mikäli mallien avulla liiketoimintaa ei kyetä kvantifioimaan riittävän hyvin, ja siitä mistä kvantifioinnin puutteet johtuvat.

Compliance-riskit

Compliance-riski on osa operatiiviseen toimintaan liittyvää riskiä, ja compliance-riskien hallinta on osa sisäisen valvonnan kokonaisuutta. Compliance-toiminnan tavoitteena on varmistaa, että OP Ryhmän kaikissa yhteisöissä noudatetaan lakeja, viranomaisten ohjeita ja määräyksiä, markkinoiden itsesääntelyä sekä OP Ryhmän ja yhteisöjen omia sisäisiä toimintaperiaatteita ja ohjeita. Compliance-toiminnalla varmistetaan myös, että asiakassuhteissa noudatetaan asianmukaisia ja eettisesti hyväksyttäviä periaatteita ja toimintatapoja.

Compliance-riskiä hallitaan seuraamalla lainsäädännön kehitystä, ohjeistamalla, kouluttamalla ja konsultoimalla organisaatiota sääntelymukaisten toimintatapojen noudattamisessa sekä valvomalla organisaation menettelytapojen sääntelymukaisuutta. Compliance-tuen tavoitteena on ennakolta varmistaa liiketoiminnan tietoisuus sääntelyvaatimuksista ja OP Ryhmän tulkinnoista, jotka sen tulee ottaa huomioon tuotteita ja palveluja kehittäessään. Liiketoiminta vastaa prosesseihin liittyvien sisäisen valvonnan tehtävien toteuttamisesta. Compliance-valvonnoilla varmistetaan ensimmäisen puolustuslinjan kontrollien toimivuus sekä sääntelyn ja ohjeistusten mukainen toiminta.

Compliance-riskin toteutuminen voi taloudellisen menetyksen lisäksi aiheuttaa myös muita haitallisia seuraamuksia, kuten sanktioita. Tällaisia sanktioita ovat esimerkiksi yhteisösakko, erilliset velvoitteiden rikkomisesta seuraavat rikemaksut sekä viranomaisen antamat varoitukset ja huomautukset. Compliance-riskin seurauksena voi olla myös maineen tai luottamuksen heikkeneminen tai menettäminen.

Vastuu sääntelyn noudattamisesta ja noudattamisen valvonnasta OP Ryhmän yhteisöissä on ylimmällä ja toimivalla johdolla sekä kaikilla esimiehillä. Jokainen OP Ryhmän yhteisöjen palveluksessa oleva henkilö vastaa omalta osaltaan sääntelyn noudattamisesta.

Compliance-organisaatio raportoi compliance-riskeistä ja sisäisen valvonnan havainnoista keskusyhteisössä ja osuuspankeissa säännöllisesti hallituksen riskivaliokunnalle, yhtiöiden hallituksille ja johtokunnan ohjaus- ja compliance-toimikunnalle. Riskivaliokunta valvoo liiketoiminnan sisäisen valvonnan, riippumattoman riskienhallinnan ja compliance-toiminnon riittävyttä, toiminnan tehokkuutta ja luotettavuutta sekä niitä koskevien periaatteiden noudattamista.

Muut ryhmätasoiset riskit

Keskittymäriskit

Keskittymistä aiheutuva tuloksen ja tase-erien arvojen vaihtelu ei ole itsessään oma riskilajinsa. Keskittymäriskin taustalla on joko kumuloitunut altistuma yksittäisen riskitekijän muutokselle tai tietyille tulevaisuusskenaariolle, jonka realisaatio voi aiheuttaa odotuksia suurempia tulosvaihteluja. Näin voi tapahtua etenkin, jos keskittymien identifioinnissa ja niiden rajoittamisessa ei olla onnistuttu.

Keskittymien tunnistaminen ja hallinnointi kaikilla toiminnan tasoilla on siten tärkeää. OP Ryhmässä keskittymäriskien tunnistamista ja niiden hallintaa järjestettäessä on otettava huomioon seuraavat näkökulmat.

1. Yksittäisen riskin kumulaation tunnistaminen ja hallinta järjestetään **ansaintalogiikkakokonaisuuksittain**. Riskipolitiikan rakenteen on edistettävä kumulaatioiden tunnistamista, ja limiiteillä rajataan niiden suuruutta. Ansaintalogiikkojen kumulaatioista esimerkkejä ovat mm.:
  - yksittäisen velallisen kumulaatio tai saamiskumulaatiot (esim. efektiivinen toimiala tai maantieteellinen alue)
  - yksittäiseen vakuutuskohteeseen tai vakuutettuun liittyvä riski tai samalle tapahtumalle altistuneiden kohteiden kumulaatio esim. maantieteellisen sijoittumisen kautta
  - tase-erien erääntymis- ja uudelleenhinnoittelukeskittymät ajan yli tai vastapuoliryhmittäin
2. Eri **ansaintalogiikkojen yli kumuloituvat yksittäiset riskit**, joiden hallitsemiseksi on luotava tehokkaat sekä mahdolliset eturistiriitatilanteet huomioon ottavat hallintomenettelyt. Tällaisista kumuloituvista altistumista esimerkkejä ovat:
  - yksittäisten velallisten tai toimialakohtaisten saamisten kumulaatio OP Ryhmän yhtiöiden yli
  - OP Ryhmän yhtiöiden riippuvuus yksittäisestä palveluntarjoajasta (esim. arvopaperiselvitys, tietotekniikka).
3. Usean eri riskitekijän yhtäaikaaisesti aiheuttamaa ja ansaintalogiikkojen yli kumuloituvaa tulosvaihtelua on hallittava mahdolliset eturistiriitatilanteet huomioon ottavien hallintomenettelyjen avulla. Alla esimerkkejä tällaisista kumulaatioista:
  - OP Ryhmällä voi olla keskittymä yhdestä vastapuolesta useiden tuotealueiden ja yhtiöiden yli. Pankkitoiminta voi olla rahoittanut yhtiöitä, joiden osakkeita ryhmän vakuutusyhtiöt omistavat. Samalla Pohjola Vakuutus voi olla yhtiön päävakuuttaja, ja OP-Henkivakuutus hoitaa yhtiön ryhmähenkivakuutusta. Näiden lisäksi sama yhtiö voi tarjota OP Ryhmälle teknologiapalveluja.
  - Itsenäiseen valtioon liittyvät riskit (esim. riski poliittisista päätöksistä ja paikallisista katastrofeista eli yhdessä "maariski") voivat vaikuttaa samansuuntaisesti ko. maassa toimivien tahojen toimintaedellytyksiin, ja siten ko. maassa toimivien tahojen kanssa olevista sopimuksista syntyvä tulokset ovat vahvasti korreloituneita.

Ryhmätasoisien riskienhallintaprosessin tulee luoda mekanismit, joilla työnjaollisten päätösten avulla ennaltaehkäistään liian suurten suorien ja epäsuorien riskikeskittymien synty OP Ryhmän tasolla. Riskienhallintatoiminnon tulee luoda mekanismit ryhmätasoisien suorien ja epäsuorien kumulaatioiden tunnistamiseksi, arvioimiseksi ja hallinnoimiseksi.

Riskienhallinnan periaatteiden ansaintalogiikkakohtaisissa riskienhallintaprosessien linjauksissa ja niitä tarkentavissa riskipolitiikoissa keskittymäriskien hallinnan on oltava kiinteä osa riskienhallinnan käytäntöjä ja toiminnan limitointia.

Maariskejä hallitaan määrittämällä eri maille maalimiitit, joiden avulla seurataan, ohjataan ja ennaltaehkäistään ryhmän maariskikeskittymiä ansaintalogiikoittain. Limiittejä asetettaessa huomioidaan muun muassa maan ulkoinen luottokelpoisuus sekä alttius luonnonkatastrofeille.

Palveluostojen keskittämisellä voidaan saavuttaa merkittäviä etuja. Toimivan johdon on kuitenkin järjestettävä toiminta keskittymäksi identifioitujen palveluntarjoajan kanssa äärimmäisen huolellisesti ko. tilanteeseen sopivin tavoin ja luotava toimintasuunnitelma oman toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi palveluntarjoajan mahdollisten ongelmien varalta.

Maineriskit

Maineriskiä hallitaan ennakoivasti ja pitkäjänteisesti noudattamalla sääntelyä, finanssitoimialan hyviä käytäntöjä ja OP Ryhmän hyvän liiketavan periaatteita sekä korostamalla toiminnan ja siitä viestimisen avoimuutta. Maine ja luottamus ovat finanssitoiminnan perusta, minkä vuoksi ne on otettava huomioon kaikessa tekemisessä. Liiketoiminnalla on tärkeä rooli tunnistaa toimintansa positiiviset ja negatiiviset vaikutukset OP Ryhmän maineeseen sekä toteuttaa tarvittaessa korjaavat toimenpiteet.

Aktiivinen ja läpinäkyvä viestintä rakentaa vahvaa yrityskuvaa ja vahvistaa mainetta sekä luottamusta. Keskusyhteisön Viestintä -toiminto seuraa aktiivisesti ryhmän ja toimialan julkisuutta mediassa ja sosiaalisessa mediassa sekä ajankohtaisia puheenaiheita. Alan sekä ryhmän julkisuuskuvaa analysoidaan säännöllisesti myös osana likviditeetin hallinnan varautumissuunnitelmaa. Ryhmässä tulee olla valmiina viestinnän toimintamalleja ja suunnitelmia kriisitilanteiden varalta ja maineriskin realisoidumisen ehkäisemiseksi.

Suunnitelmallisen viestinnän lisäksi OP Ryhmä vahvistaa mainettaan ennakoivasti ryhmän vastuullisuusohjelmaa toteuttamalla. Ryhmässä on käytössä hyvän liiketavan periaatteet (Code of Business Ethics). Ryhmässä noudatetaan kansainvälisiä taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun periaatteita sekä kansainvälisiä sitoumuksia.

1.2 Julistus riskienhallintajärjestelyiden riittävydestä ja riskilausuma

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 (CRR) 435 artiklan kohdan 1 mukaan OP Ryhmän on julkistettava ylimmän hallintoelimen eli OP Osuuskunnan hallituksen hyväksymä julistus riskienhallintajärjestelyiden riittävydestä sekä riskilausuma, jossa kuvataan tiivistetysti liiketoimintastrategiaan liittyvä kokonaisriskiprofiili.

OP Osuuskunnan hallituksen julistus 8.2.2022

OP Osuuskunnan hallitus arvioi säännöllisesti OP Ryhmän riskinoton ja riskienhallinnan periaatteiden, OP Ryhmän yritysturvallisuusperiaatteiden sekä OP Ryhmän ja eri liiketoiminta-alueiden riskipolitiikkojen noudattamista riskiraportoinnin perusteella. Saamiensa tietojen perusteella hallitus toteaa, että OP Ryhmän käytössä olevat riskienhallintajärjestelmät ovat OP Ryhmän riskiprofiiliin ja strategiaan nähden riittävät.

OP Osuuskunnan hallituksen riskilausuma 8.2.2022

OP Ryhmän perustehtävänä on edistää omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön kestävää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia tarjoamalla asiakkailleen heidän tarvitsemansa kaikki pankki-, sijoitus- ja vakuutuspalvelut.

Riskinoton lähtökohdana on se, että OP Ryhmä ottaa kantaakseen pääosin perustehtävän toteuttamisesta syntyviä riskejä, ja riskinotossaan OP Ryhmä korostaa maltillisuutta, vastuullisuutta sekä huolellista toimintatapaa. OP Ryhmän riskiprofiilissa korostuvat siten luotto- ja vakuutusriskit sekä maturiteettitransformaatoriski.

OP Osuuskunnan hallitus katsoo, että sen päättämä ja hallintoneuvoston vahvistama OP Ryhmän riskinoton periaatteet -dokumentti kuvaa OP Ryhmän riskinoton yleiset laadulliset lähtökohdat ja edellytykset selkeästi ja että dokumentissa asetetut kvantitatiiviset rajat riskinotolle ovat strategian mukaiset.

Riskinoton periaatteissa esitettyjen laadullisten linjauksien sekä kvantitatiivisten toleranssien ja limiittien avulla riskinotokapasiteetti on allokoitu liiketoiminnoille ryhmän strategian ja riskinottohalun mukaisesti.

Vuodelle 2021 OP Osuuskunnan hallintoneuvosto vahvisti limiitit muun muassa OP Ryhmän vakavaraisuudelle, maksuvalmiudelle ja riskinottohalulle sekä toleranssit ansaintalogiikkojen riskinotolle. Limiiteillä varmistettiin, ettei OP Ryhmä tai sen yhtiö ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että se vaarantaisi OP Ryhmän tai sen yhtiön vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden. Alla olevassa taulukossa on esitetty OP Ryhmän keskeiset limiitit ja toleranssit sekä vastaavien riskinoton mittareiden toteuma-arvot tilanteesta 31.12.2021. OP Ryhmän liiketoiminnan riskinotto pysyi koko vuoden ajan hallintoneuvoston asettamien limiittien ja toleranssien puitteissa.

OP Ryhmän riskinoton periaatteiden (RAS) mukaiset limiitit ja toleranssit	31.12.2021	31.12.2020	Limiitti
Riskinottokapasiteetti			
Ydinvakavaraisuus (CET1), %	18,2 %	18,9 %	13,0 %
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus (Rava), %	146 %	150 %	105 %
Suurin yksittäinen asiakasriski / asiakasriskejä kattavat Rava-omat varat, %	4,6 %	4,0 %	10 %
Maksuvalmiusvaatimus (LCR), %	212 %	196 %	120 %
Pysyvän varainhankinnan vaatimus (NSFR), %	130 %	123 %	105 %
Riskinottohalu: taloudellinen pääomavaade / OP Ryhmän sisäinen pääoma, %			
OP Ryhmä	36,53 %	45,54 %	75 %
	31.12.2021	31.12.2020	Toleranssi
Riskinottokyky			
Toteutuneet operatiiviset riskit (netto), milj. €	8,88	6,58	50
Riskinottohalu ja sen allokointi: taloudellinen pääomavaade / OP Ryhmän sisäinen pääoma, %			
OP Ryhmä	36,53 %	45,54 %	75 %
Pankkitoiminta yhteensä, josta	27,15 %	39,11 %	53 %
Vähittäispankkitoiminta	12,91 %	17,66 %	22,5 %
Yrityspankkitoiminta	11,36 %	18,19 %	25 %
Keskuspankki	2,57 %	3,03 %	5 %
Varainhoito	0,31 %	0,23 %	0,5 %
Vahinkovakuutus	7,57 %	10,87 %	12,5 %
Henkivakuutus	4,55 %	6,27 %	8 %
Muu	1,05 %	1,03 %	1,5 %

Hallituksen päättämiä ja hallintoneuvoston vahvistamia laadullisia linjauksia ja kvantitatiivisia rajoitteita täydennetään ja täsmennetään muulla riskienhallinnallisella ohjeistuksella sekä tarkemmilla liiketoiminta-alueiden riskipolitiikoilla. Niiden avulla on varmennettu, että OP Ryhmässä riskinotto kohdistuu liiketoiminta-alueittain strategian mukaisiin kohteisiin ja ettei toiminnassa oteta niin suurta riskiä, että se vaarantaisi OP Ryhmän tai siihen kuuluvien yhtiöiden vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden.

2 OP Ryhmän vakavaraisuus

Tässä osiossa esitetään katsaus OP Ryhmän vakavaraisuuteen. Tarkemmat tiedot esitetään OP-yhteenliittymän vakavaraisuustaulukoissa 2021, joka julkaistaan erillisenä excel-tiedostona englanniksi.

2.1 OP-yhteenliittymän omat varat ja vakavaraisuus

Osuuspankkien yhteenliittymä muodostuu yhteenliittymän keskusyhteisöstä (OP Osuuskunta), keskusyhteisön jäsenluottolaitoksista ja niiden konsolidointiryhmiin kuuluvista yrityksistä. Vaikka OP Ryhmän vakuutusyhtiöt eivät kuulukaan osuuspankkien yhteenliittymään, on niihin tehdyillä sijoituksilla merkittävä vaikutus luottolaitosten vakavaraisuussäännösten mukaisesti laskettuun vakavaraisuuteen. Tarkemmat tiedot konsolidointiryhmään kuuluvista yhtiöistä on ilmoitettu tilinpäätöksen 2021 liitteissä 23 ja 84. Muutokset Ryhmän rakenteessa on esitetty OP Ryhmän tilinpäätöstiedotteessa 1.1.-31.12.2021.

2.1.1 Omat varat

Omat varat, milj. €	31.12.2021	31.12.2020
OP Ryhmän oma pääoma	14 184	13 112
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta	-988	-498
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-96	-203
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	13 101	12 410
Aineettomat hyödykkeet	-351	-391
Eläkevastuun ylikate ja arvostusoikaisut	-132	-93
Omista varoista vähennettävät osuuspääomat	-160	-126
Ennakoitu voitonjako ja edellisen tilikauden maksamaton voitonjako	-96	-95
ECL - odotetut tappiot alijäämä	-356	-413
Järjestämättömien vastuiden kattamisvaatimuksesta puuttuva määrä	-41	
Ydinpääoma (CET1)	11 965	11 293
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä		40
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)		40
Ensisijainen pääoma (T1)	11 965	11 333
Debentuurilainat	1 308	1 599
Debentuurilainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	141	
Toissijainen pääoma (T2)	1 448	1 599
Omat varat yhteensä	13 413	12 933

Taulukossa on esitetty OP Ryhmän omien pääomien johtaminen OP Yhteenliittymän ydinpääomaan. Ydinpääomaan vaikutti positiivisesti pankkitoiminnan tulos ja Tuotto-osuuksien liikkeeseenlaskut. ECL:n ja odotettujen tappioiden erotuksen alijäämä pieneni taseen ECL:n kasvun myötä. Tuotto-osuuksien määrä ydinpääomissa oli 3,1 miljardia euroa (2,8).

Debentuurilainoihin on sovellettu vanhoja debentuurilainoja koskevia siirtymäsäännöksiä. Pääomalainat lunastettiin takaisin vuoden 2021 aikana.

2.1.2 Kokonaisriski

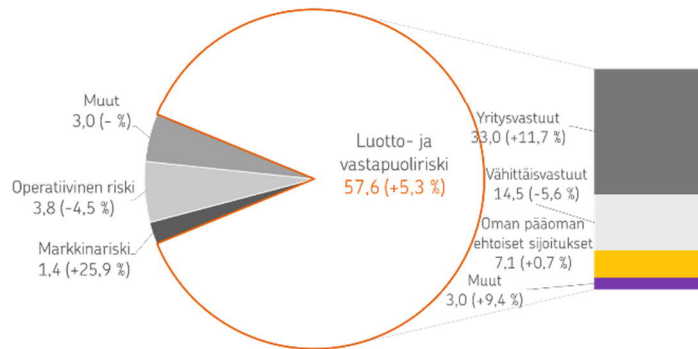
Kokonaisriski, milj. €	31.12.2021	31.12.2020
Luotto- ja vastapuoliriski	57 361	54 522
Standardimenetelmä (SA)	4 822	4 562
Valtio- ja keskuspankkivastuut	298	347
Luottolaitosvastuut	5	9
Yritysvastuut	3 180	3 068
Vähittäisvastuut	1 142	1 026
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	6	32
Muut	190	80
Sisäisten luottoluokitusten menetelmä (IRB)	52 539	49 960
Luottolaitosvastuut	1 191	1 029
Yritysvastuut	29 808	26 461
Vähittäisvastuut	13 320	14 295
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	7 112	7 036
Muut	1 109	1 140
Markkina- ja selvitysrisiki, standardimenetelmä	1 380	1 096
Operatiivinen riski, standardimenetelmä	3 786	3 964
Vastuun arvonoiikaisu (CVA)	204	138
Muut riskit	3 000	
Kokonaisriski yhteensä	65 731	59 720

Kokonaisriski oli 65,7 miljardia euroa (59,7) eli 10 prosenttia suurempi kuin vuodenvaihteessa. Maaliskuussa EKP asetti yritysvastuiden sisäisten mallien läpikäynnin (TRIM, Targeted Review of Internal Models) perusteella yritysvaluulle parametrikertoimen, joka kasvatti yritysvaluuden riskipainotettuja eriä. OP Ryhmä lisäsi maaliskuussa vähittäisvaluuden luottovasta-arvokertoimeen konservatiivisuutta, joka kasvatti vähittäisvaluuden riskipainotettuja eriä.

Kesäkuussa tuli voimaan EU vakavaraisuusasetuksen muutos (CRR2), joka kasvatti johdannaisten vastapuoliriskiä ennakoitun mukaisesti. Syyskuussa OP Ryhmä otti käyttöön kalibroidut parametrit vähittäis- ja yritysvaluissa. Parametrien käyttöönotto kasvatti hieman riskipainotettuja eriä ja pienensi hieman odotettua tappiota.

Joulukuussa OP Ryhmä lisäsi riskipainotettujen erien määrää 3 miljardilla eurolla ennakoivasti huomioimaan tulevia muutoksia sisäisten mallien (IRBA) soveltamisalaan ja vakuutusyhtiöiden riskipainojen laskennassa käytettävään menetelmään. Riskipainotettujen erien ennakoiva lisäys heikensi CET1-vakavaraisuutta noin 1,0 prosenttiyksikköä.

Kokonaisriski 31.12.2021
yhteensä 65,7 mrd.€
(muutos vuoden alusta 10,1 %)

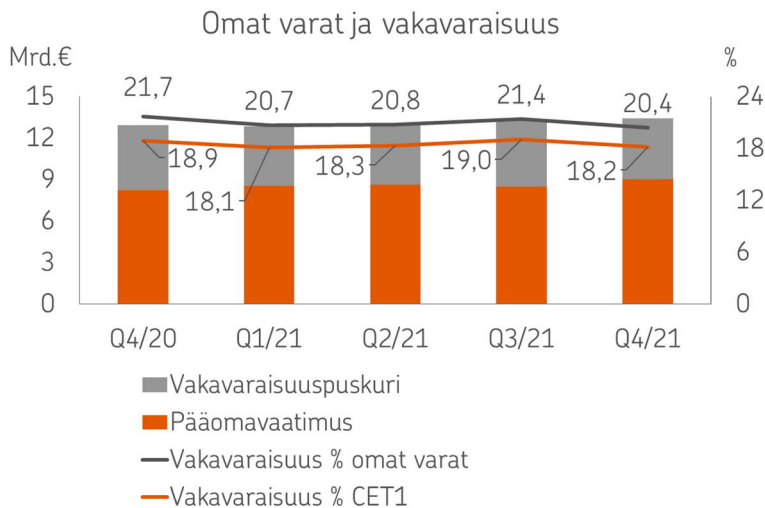
2.1.3 Vakavaraisuuden tunnusluvut

Suhdeluvut, %	31.12.2021	31.12.2020
Ydinpääoman (CET1)	18,2	18,9
Tier1 -vakavaraisuussuhde	18,2	19,0
Vakavaraisuussuhde	20,4	21,7

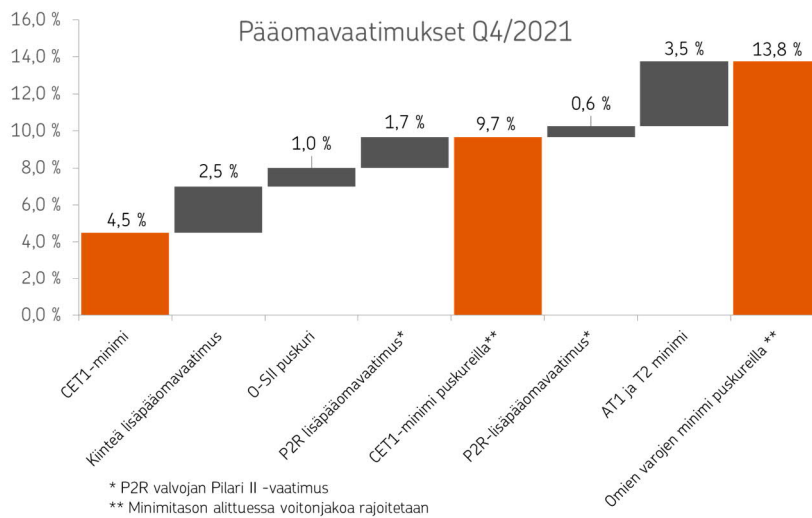
Suhdeluvut ilman siirtymäsäännöstä, %	31.12.2021	31.12.2020
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	18,2	18,9
Tier1 -vakavaraisuussuhde	18,2	18,9
Vakavaraisuussuhde	20,2	21,6

OP Ryhmän CET1-vakavaraisuus oli 18,2 prosenttia (18,9). Suhdelukuun vaikuttivat alentavasti EKP:n päätös, joka kasvatti yritysvastuiden riskipainotettuja eriä, sekä riskipainotettujen erien määrän ennakoiva lisäys, jolla huomioitiin tulevia muutoksia sisäisten mallien soveltamisalaan ja vakuutusyhtiöiden riskipainojen laskennassa käytettävään menetelmään. Hyvä tuloskehitys ja Tuotto-osuuksien liikkeeseenlaskut nostivat suhdelukua.

Pääomavaatimus, milj. €	31.12.2021	31.12.2020
Omat varat	13 413	12 933
Pääomavaatimus	9 041	8 213
Puskuri pääomavaatimukseen	4 373	4 719

Pääomavaatimus 13,8 prosenttia muodostuu minimivaatimuksesta 8 prosenttia, kiinteästä lisäpääomavaatimuksesta 2,5 prosenttia, O-SII-pääomavaatimuksesta 1,0 prosenttia, EKP:n asettamasta pääomavaatimuksesta (P2R) 2,25 prosenttia, ja ulkomaisten vastuiden maakohtaisista muuttuvista lisäpääomavaatimuksista.

Velkaantuneisuus, milj. €	31.12.2021	31.12.2020
Ensisijainen pääoma (T1)	11 965	11 333
Vastuut yhteensä	161 415	144 799
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	7,4	7,8

Vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio) kuvaa velkaantuneisuutta, mittarin minimitaso on kolme prosenttia. Suhdeluku laski keskuspankkitalletusten kasvun myötä.

2.2 Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän vakavaraisuus

OP Ryhmän rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Milj. €	31.12.2021	31.12.2020
OP Ryhmän omat pääomat	14 184	13 112
Pääomalainat ja debentuurilainat	1 448	1 640
Muut omiin varoihin sisältyvät toimialakohtaiset erät	-392	-331
Liikearvo ja aineettomat hyödykkeet	-1 097	-1 147
Vakuutusliiketoiminnan arvostuserot*	794	623
Suunniteltu voitonjako ja edellisen tilikauden maksamaton	-96	-95
Omista varoista vähennettävät IFRS-erät**	-181	-184
ECL - odotetut tappiot alijäämä	-330	-387
Ryhmittymän omat varat yhteensä	14 331	13 231
Luottolaitostoiminnan omien varojen vaade***	8 111	7 284
Vakuutusliiketoiminnan omien varojen vaade*	1 672	1 508
Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	9 783	8 791
Ryhmittymän vakavaraisuus	4 547	4 439
Ryhmittymän vakavaraisuussuhde (%)	146	150

* Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden mukaiset arvostuserot ja arvio SCR:sta

** Eläkevastuun ylikate, käyvän arvon rahastosta rahavirran suojauksen osuus

*** Kokonaisriski x 13,8 %

Luvuissa on huomioitu siirtymäsäännökset. Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (Rava) valvonnasta annetun lain mukaan lasketut OP Ryhmän omat varat ylittivät laissa määritellyn vähimmäismäärän 4,5 miljardilla eurolla (4,4). Pankkitoiminnan pääomavaatimus oli ennallaan 13,8 prosentissa riskipainotetuista eristä laskettuna. Ryhmän omien varojen määrä suhteessa vähimmäispääomavaatimukseen oli 146 prosenttia (150). Pankkitoiminnan lisäpääomavaatimusten ja vakuutusyhtiöiden pääomavaatimusten seurauksena Rava-vakavaraisuuden minimitaso, 100 prosenttia, kuvaa tasoa, jonka puitteissa ryhmittymä voi toimia ilman puskurien alituksesta seuraavia viranomaisvelvoitteita.

3 Allekirjoitukset

Hallitus vahvistaa, että OP Ryhmän riski- ja vakavaraisuusraportti 2021 sekä OP-yhteenliittymän vakavaraisuustaulukot 2021 on julkaistu CRR:n osan 8 ja siihen liittyvän Euroopan pankkiviranomaisen ohjeistuksen mukaisesti ja raportit on laadittu noudattaen OP Osuuskunnan hallituksen vuonna 2021 vahvistamia vakavaraisuustietojen julkistamisen periaatteita. Periaatteet määrittelevät julkistettavan tiedon oikeellisuuden varmentamisessa käytettävät menettelytavat ja tietojen olennaisuuden arvioinnin.

Helsingissä 1. maaliskuuta 2022

Jaakko Pehkonen
hallituksen puheenjohtaja

Timo Ritakallio
pääjohtaja

Jarna Heinonen

Jari Himanen

Kati Levoranta

Pekka Loikkanen

Tero Ojanperä

Riitta Palomäki

Petri Sahlström

Olli Tarkkanen

Mervi Väisänen